

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com

روان شناسی شخصیت

منبع : روانشناسی شخصیت

مؤلف : دکتر یوسف کریمی

رشته علوم تربیتی

۲ واحد

تهیه کننده : نورا له خلیل زاده

عضو هیات علمی مرکز ارومیه

دانشگاه
پیام نور

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فهرست مطالب

فصل اول : تعاریف

فصل دوم : عوامل بوجود آورنده ی شخصیت

فصل سوم : روانشناسی رشد شخصیت

فصل چهارم : نظریه های شخصیت

فصل پنجم : نظریه های شناختی

فصل ششم : نظریه های تیپ شناختی شخصیت

فصل هفتم : نظریه های تحلیل عاملی

فصل هشتم : نظریه های بشر دوستانه

فصل نهم : اختلالات شخصیت

فصل دهم : سنجش شخصیت

قبلی

بعدی

فصل اول

تعاريف

■ مقدمات و تعاریف

شخصیت عبارتست از مجموعه ی ویژگیهای جسمی ، روانی و رفتاری که هر فرد را از افراد دیگر متمایز می کند .

■ ضرورت و فایده ی مطالعه ی روانشناسی شخصیت

مطالعه ی روانشناسی شخصیت از یک جنبه ی
ارضای حس کنجکاوی و میل به حقیقت جویی را
در انسان به دنبال دارد و به شخص امکان می دهد
که در ارتباط متقابل با دیگران موضع گیری های
مناسب و آگاهانه داشته باشد .

در پیشگیری یا اقدام احتمالی در مورد بروز اختلالات
و نابسامانی های شخصیتی نیز
می تواند به کمک فرد بیاید .

قبل

بعد

فصل دوم

عوامل بوجود آورنده ی شخصیت

• عوامل به وجود آورنده ی شخصیت

بخش اول این ویژگیها ، یعنی ویژگیهای جسمی ، ساخته ی وراثت و بخش دیگر آن زاینده ی عوامل اجتماعی یا محیط است . تعیین اینکه کدامیک از این دو عامل نقش مهمی در ایجاد شخصیت دارند کار غیر ممکن است .

• وراثت

ژنتیک و انتقال صفات

از لحظه ای که یک اسپرماتوزوئید یا سلول جنسی نر با یک اووم یعنی سلول جنسی ماده در جریان عمل لقاح ترکیب می شود ، نخستین سنگ ینای شخصیت فرد گذاشته می شود و این ژنها ناقلان اصلی صفات ارثی والدین به فرزندان هستند .

قبلی

بعدی

چگونگی تقسیم سلولهای مولد سلول جنسی به اسپرم و اووم

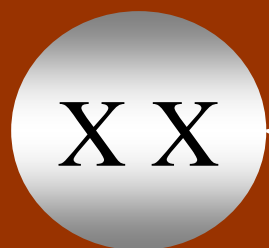
سلول مولد
اسپرم

اسپرم حامل کروموزوم X

اسپرم حامل کروموزوم Y

سلول مولد
اووم

هر دو اووم دارای کروموزوم X هستند

قبلی

بعدی

• نخستین جنبه ی شخصیت فرد که سبب تمایز یک فرد از فرد دیگر می شود ، یعنی جنسیت او زاییده ی ترکیب خاص کروموزومی او است که از والدین خود به ارث برده است .

فرد دارای اختلال سندرم دان یا منگولیسم دچار عقب ماندگی شدید ذهنی است در نتیجه از نظر شخصیتی حالت نا به هنجار و استثنایی دارد .

- عامل دوم ، تغییرات محیطی است . مثلا گاهی تابش اشعه ی ایکس می تواند تغییراتی را در ژن‌ها ایجاد کند .

قبلی

بعدی

• دستگاه اعصاب و انواع شخصیت

دستگاه عصبی از راه انتقال تکانه های عصبی از اندامها و از طریق واسطه های مغز یا نخاع پیامهایی برای اندامها می فرستد .

پاولف چهار نوع شخصیت را بر حسب اینکه در آنها بر انگیختگی یا بازداری غلبه داشته و این دو ویژگی متعادل یا محرک باشند ، برشمرده است .

قبل

بعد

۱- چنانچه هر دو فرآیند متحرک و پرنوسان باشند ،
شخصیت حاصله مزاج دموی خواهد داشت .

۲- چنانچه هر دو فرآیند متعادل و راکد باشند ، مزاج
بلغمی نتیجه خواهد شد .

۳- اگر بر انگیختگی بیشتر از بازداری یعنی هردو فرآیند نامتعادل باشند ، شخصیت حاصله دارای مزاج صفراوی خواهد بود .

۴- اگر بر انگیختگی و بازداری هر دو ضعیف باشند چه هردو کند و راکد یا هر دو پرنوسان و متحرک باشند ، شخصیتی که نتیجه می شود ، شخصیت سودایی مزاج خواهد بود .

قبل

بعد

• هورمونها و شخصیت

غدد درون ریز غددی هستند که ، مجرای بیرون ندارند و ترشحات خود را مستقیماً به داخل جریان خون می ریزند .

مهمترین این غده ها غده ی هیپوفیز است که کنترل بیشتر غدد دیگر را به عهده دارد .

قبل

بعد

هورمون رشد (Acth) تنظیم رشد استخوانها را بر عهده دارد ، اختلال در کار این هورمون سبب می شود که شخص اندامی بسیار بلند و غول آسا داشته باشد یا برعکس از حد طبیعی بسیار کوچک تر و ریزتر شود .

قبلی

بعدی

• محیط

انسانی که با ویژگیهای ژنتیکی و جسمانی خاصی به دنیا می آید ، از آن پس سر و کار او با محیط اطراف خود خواهد بود .

زبان آموزی دارای یک دوره ی سرنوشت ساز بین یک سالگی تا هفت سالگی دارد که اگر به کودک در این دوره زبان بیاموزند براحتی زبان را خواهد آموخت .

قبل

بعد

محیط فقیر و محدود از نظر امکانات است که سبب می شود استعدادهای مختلف کودکان شکوفا نشود ، زیرا دو عامل وراثت و محیط غالبا با یکدیگر در تعامل بوده و مرز مشخصی بین آنها نمی توان تعیین کرد . نتیجه گیری کلی در این مورد این است که بگوییم هم محیط و هم وراثت در تعیین شخصیت افراد نقش دارند .

فصل سوم

روانشناسی رشد شخصیت

■ رشد شخصیت

معمولا تاریخچه ی زندگی یک فرد را از لحظه ی تولد او به حساب می آوریم .

نوزاد در جریان شکل گیری شخصیت خود مراحل مختلفی را پشت پر می گذارد و این مراحل پیوسته بوده و تداوم دارند .

قبلی

بعدی

■ این مراحل عبارتند از:

۱- دوره ی شیر خوارگی (تولد تا ۲ سالگی)

۲- دوره ی پیش دبستانی (کودک اول ، ۲-۵ سالگی)

۳- دوره ی دبستانی (کودکی میانه) (۶-۱۲ سالگی)

۴- دوره ی بلوغ

قبل

بعد

■ دوره ی شیرخوارگی (تولد تا ۲ سالگی)

نخستین جنبه تفاوت‌های شخصیتی از آغاز تولد در میان نوزادان مشاهده می‌شود. نوزادانی که زودتر از موعد مقرر، یعنی زودتر از ۹ ماهگی به دنیا آمده باشند، یا وزن آنها در هنگام تولد کمتر از حدود ۲.۵ کیلو باشد، نارس محسوب شده و ممکن است نیاز به مراقبت‌های ویژه داشته باشند تا بتوانند سازگاری نسبی با محیط پیدا کنند.

خلق و خوی نوزادان دارای ثبات نسبی است و دوام قابل توجهی دارد .

نوزادان از دو جنبه ی کنش گری و کنش پذیری کاملاً از هم متمایز می شدند ، همین دو جنبه در هر دو دسته در دوران بلوغ و حتی بزرگسالی نیز ادامه می یابد .

نوزادان پسر که بسیار کنش پذیراند ، در سن بلوغ غیر پرخاشگر ، دیر جوش ، وابسته به دیگران و مطیع دیده می شدند .

قبلی

بعدی

■ ریشه‌ی واکنش‌های اجتماعی

پایه‌ی بسیاری از تعامل‌های بین مادر و کودک در همین تعامل‌های اولیه در هفته‌های نخستین حیات نوزاد گذاشته می‌شود.

قبل

بعد

مدلی که برای توجیه وابستگی عاطفی نوزاد به مادر ارائه شده است مدل یادگیری اجتماعی است .

مدل یادگیری اجتماعی :

طبق این مدل انگیزه ی اجتماعی نوزاد بر مبنای تداعی بین حضور مادر و قرینه هایی است که مادر با ارضای نیازهای زیست شناختی نوزاد فراهم می کند .

قبل

بعد

■ ریشه های وابستگی فرزند به مادر

اصطلاح «وابستگی» در شکل ساده ی خود به صورت تمایل نوزاد به حفظ تماس بدنی یا ادراکی با مادر تعریف شده است .

درواقع نوزاد با شکل دادن وابستگی در خود ، زمینه ی شناخت افراد مهم و موثر را در زندگی بعدی خود ، فراهم می کند .

متوسط سن نشان دادن اعتراض به جدائی را ۷
ماهگی مشخص کردند. در طی ماه های بعد از ۷
ماهگی، واکنشهای اعتراض شدید و بارز تر و پیش
از آن غیر قابل تشخیص بود.

قبلی

بعدی

■ رفتارهای اکتشافی

انگیزه‌ی کنجکاوی و میل به اکتشاف بویژه به علت همین توان واریسی محیط تقویت می‌شود و رشد بیشتر آن را به دنبال دارد.

ظاهراً در حدود ۳ سالگی است که کودک قادر به تحمل غیبت مادر و نشان دادن ثبات در رفتار اکتشافی و فعالیتهای خلاق می‌گردد.

■ ریشه های اضطراب

نظریه پردازان یادگیری اجتماعی و رفتارگرایان اضطراب را سابق اکتسابی یا پاسخهایی می دانند که از طریق تداعی بعضی محرکهای معین با درد و ناراحتی یا با محرکهایی که واکنش طبیعی کودک به آنها ترس است ، نظیر صدای بلند و ناگهانی در کودک شکل گرفته است .

قبل

بعد

از سوی دیگر نظریه ی روان کاوی بر ریشه های
درونی اضطراب تاکید می ورزد و عقیده دارد که
موقعیت اضطراب زای اصلی موقعیتی است که
نوزاد بوسیله ی نیازها و تمایلاتی که نمی تواند
ارضا یا بر آنها غلبه کند ، مغلوب می شود .

قبل

بعد

باولبی معتقد است که اضطراب ، یک پاسخ اولیه به جدایی از مادر پس از رشد وابستگی است .

به نظر غالب محققان تازگی و ناشناس بودن موقعیت ، منشا اصلی اضطرابها در نوزادان است .

غان و غون کردنهایی که در دوره ی بعد از شش ماهگی آغاز می شود زمینه ای برای شنیدن صدای خود و تکرار اصوات یا نشان دادن خوشحالی از دیدن چهره های آشنا بویژه مادر است .

قبلی

بعدی

اما بعد از ۲ سالگی که کودک به ادای جملات مقدماتی و محدود قادر می شود ، زبان بوسیله ای واقعی برای ارتباط تبدیل می شود . تقلیدهای زبانی یا تقلید به اشکال دیگر به عنوان جلوه ی هایی بارز از واکنش وابستگی خود نمایی کنند .

قبل

بعد

■ الگوهای فرزند پروری و اجتماعی شدن کودک

به طور کلی می توان گفت که الگوهای فرزند پروری بدون تردید در رشد شخصیت نوزادان اهمیت ویژه ای پیدا می کند .

عامل آسان گیری در مقابل سخت گیری در بسیاری از تحقیقات مورد مطالعه قرار گرفته است .

عموما اعتقاد بر این است که روشهای آسان گیر کمتر کودکان واضطرب و خجالتی به بار می آورد و این کودکان غالبا اعتماد به نفس بیشتری پیدا می کنند . اما سهل گیری بسیار نیز سبب بی قید و بند شدن ، نامرتب شدن ، و کم شدن احساس مسئولیت می شود . در مقابل ، شیوه ی تربیتی سخت گیر ممکن است افراد مضطرب ، خجالتی ، کم جرات ، وسواسی ، گوشه گیر و منزوی و گاه ضد اجتماعی و پرخاشگر پروراند .

قبل

بعد

■ دوره ی پیش دبستانی (کودک اول ، ۲-۵ سالگی)

در این دوره بازی کردن یکی از اساسی ترین
فرآیندهای رشد دادن استعدادها و توانایی های
گوناگون کودک است .

قبل

بعد

■ زبان و رشد اجتماعی

در این دوره همانگونه که کشف محیط اطراف از طریق رشد قابلیت‌های حرکتی امکان پذیر می‌گردد، گسترش سریع زبان کودک و توانایی سخن‌گویی او امکان اکتشافات نمادین محیط را برای وی فراهم می‌سازد.

در آغاز، واژگان کودک بیشتر شامل اسم‌هاست.

پس از مرحله ی یادگیری اسم ها ، به تدریج افعال ،
حروف اضافه و دیگر بخشهای دستور زبان وارد
گفتار کودک می شود و با تکامل واژگان ، او به
توصیف اعمال و روابط قادر می شود . و بالاخره در
مراحل پایانی زبان آموزی ، کودک به تمیز دادن
درست ضمائر و کاربرد به جای آنها موفق می شود.

در مراحل پایانی شکل گیری زبان که پیازه ی آن را مرحله ی خود محوری می نامند ، رفتارهای متقابل اجتماعی کودک با ارتباطات کلامی او متوازن می شود .

جان بخشی یعنی با اشیای بی جان هنگام بازی به گونه ای سخن می گوید که گویی آنها جاندار و زنده اند .

قبل

بعد

■ فرآیندهای اصلی در رشد شخصیت

۱- ساختار خانواده

ساخت خانواده و جایگاهی که کودک آن را در خانواده اشغال می کند نقش مهمی در رشد شخصیت وی ایفا می کند . خانواده ی کودک هم از لحاظ تعداد نفرات ، هم از نظر نوع ارتباطات یا کودک و هم از جنبه ی در اختیار گذاشتن امکانات مختلف می تواند در رشد شخصیت کودک نقش داشته باشد .

قبل

بعد

۲- ردیف تولد

فرزند ارشد تا زمانی که نخستین برادر یا خواهر پا به دنیا بگذارد شبیه فرزند یکی یکدانه است .

فرزند ارشد تمایلات نزدیک بودن و وابستگی بیشتری را نسبت به بزرگترها حفظ می کند . بویژه وقتی در یک موقعیت اضطراب انگیز واقع می شود ، اما فرزندان اول ممکن است دارای مزایایی نیز باشند .

مثلا در سخنگویی نسبت به فرزندان بعدی پیشرس
تر و عموما انگیزه ی پیشرفت قوی تر دارند و از
لحاظ درسی در مدارس وضع آنها بهتر است .
کودکان بعدی ممکن است برادران و خواهران خود را
به جای والدین سرمشق و الگو قرار دهند .

قبلی

بعدی

۳- تفاوت‌های جنسی

از آغاز تولد جنس کودک جنبه‌ی مهمی از هویت او را به دیگران می‌شناساند. مثلاً شواهدی در مورد فعالیت جسمی بیشتر در نوزادان پسر و زبان آموزی سریعتر در دختران در دست است.

اما در دوره‌ی پیش دبستانی پسران آشکارا پرخاشگرتر از دخترها هستند.

قبل

بعد

این ترتیب توسعه‌ی تفاوت‌های جنسی در رفتار ظاهرا
محصول تعاملی چرخه‌های بین عوامل نهادی و
فرهنگی است که از طریق شیوه‌ی فرزند پروری
والدین اعمال می‌شود.

قبل

بعد

۴- عدم حضور پدر و شاغل بودن مادر

پسران فاقد پدر از یک سو کمتر از پسران دارای پدر تخیلات پرخواشگرانه دارند و از سوی دیگر استعدادهای عددی آنان ضعف تر از مهارت‌های کلامی آنان است .

مادران چنین خانواده هایی نسبت به فرزندان سختگیر تر و روابط آنها با فرزندان خود خشن تر است .

دختران مادران شاغل نقش زن را در خانواده های
فعلی چندان متفاوت با نقش پدر نمی بینند .

قبلی

بعدی

■ دوره ی دبستانی (کودکی میانی) (۶-۱۲ سالگی)

کودکان در سنین ۵/۵ تا ۶ سالگی وارد مدرسه می شوند و بخش قابل توجهی از وقت خود را در محیط مدرسه می گذرانند . روانکاوان ، این دوره ی کودکی را غالباً دوره ی نهفتگی می نامند . کودک در این دوره در معرض ارزشها و نگرشهای عوامل اجتماعی تازه ای قرار می گیرد (مثلاً همکلاسی ها و معلمان) .

قبل

بعد

■ مدرسه به عنوان یک عامل اجتماعی کردن

سالهای مشخصی از تحصیل برای همه ی کودکان الزامی است . از آنجا که مدرسه و کارکنان عوامل اجتماعی کردن کودک هستند ، کارکرد آنها نه فقط انتقال دانش به کودکان و تربیت آنان است ، بلکه وظیفه ی مهم دیگر آنها این است که فرآیندی را که والدین در خانواده برای تربیت آنها آغاز کرده اند ادامه دهند .

جو عمومی مدرسه از نظر محبت آمیز بودن یا خشن
و تنبیهی بودن موثر تاثیر قابل توجه و عمیقی بر
این انگیزه خواهد داشت .

قبل

بعد

■ انگیزه ی پیشرفت و اجتماعی شدن

قوی ترین انگیزه ی پیشرفت در میان طبقه ی متوسط دیده می شود . اما در عین حال در بعضی جوامع مانند ژاپن ، انگیزه ی پیشرفت در تمام طبقات اجتماعی دیده می شود .

فرآیند اجتماعی شدن در جامعه ها به طور معمول با استفاده از الگو و سرمشق دادن ، پاداشهای اجتماعی مشخص ، و دادن آموزشهای ویژه صورت می پذیرد .

قبل

بعد

در بررسی منابع تفاوتها بین محیط های غنی و محیط های فقیر باید بین انگیزه ی پیشرفت درونی و انگیزه ی پیشرفت بیرونی تمیز قایل شد .

قبل

بعد

■ دوره ی بلوغ

دوره ی بلوغ را دوره ی بعد از کودکی و قبل از بزرگسالی می دانند یعنی سنین ۱۴ - ۱۳ تا ۱۹ - ۱۸ سالگی .

اریکسون دوره ی بلوغ را دوره ی تعارض و بحران می داند .

استنلی هال دوره ی بلوغ را دوره ی « طوفان و فشار روانی » می خوانند .

قبل

بعد

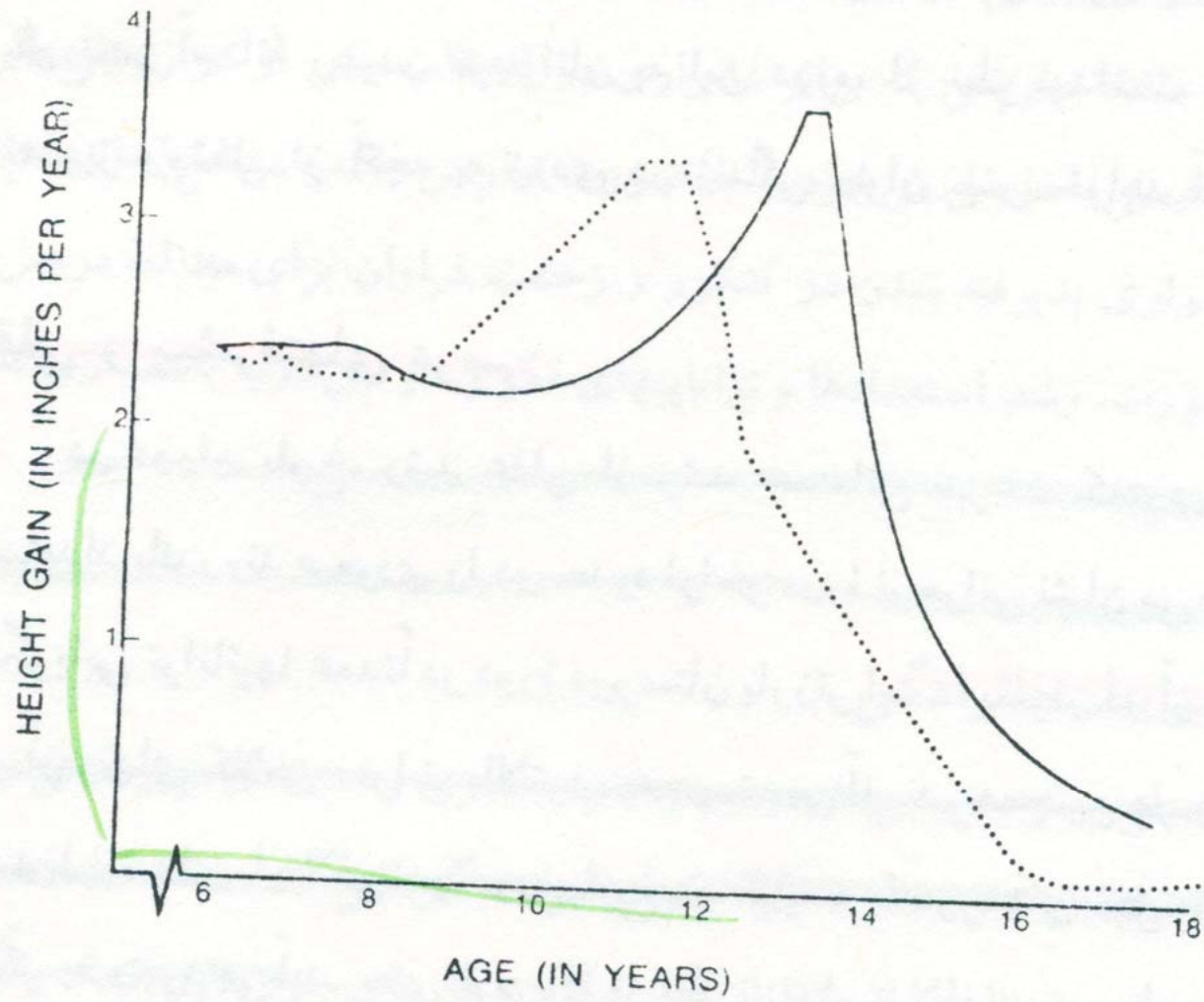
■ رشد بدنی در دوره ی بلوغ

ظهور دوره ی بلوغ برای بسیاری از کودکان با افزایش سریع میزان رشد بدنی همراه است . افزایش قد و وزن پیش از تولد و در اوایل بعد از تولد بسیار سریع است .

قبلی

بعدی

طی این دوره، رشد یعنی ۱۴-۱۵ سالگی

قبلی

بعدی

در همین دوران و در جریان همین تغییرات بدنی ،
تغییراتی نیز از نظر روانی در جوان پیدا
می شود . نخستین وجه چنین تغییراتی پذیرش
نقش مربوط به جنس و تصور از جنسیت به عنوان
مرد بودن و زن بودن است .

قبلی

بعدی

■ رشد عقلی و پیشرفتهای درسی

در دوران بلوغ رشد عقلی از رشد جسمانی سرعت کمتری دارد. آزمونهای مختلف استعداد یک روند صعودی را حدود اواخر دوره ی نوجوانی نشان می دهند.

قبلی

بعدی

پسران در آزمونهای ریاضی و دختران در آزمونهای کلامی ، نمرات بالاتری به دست می آورند . همچنین در زمینه رشد اجتماعی مثلا رشد ارزشهای اخلاقی در دوره ی بلوغ در مقایسه با دوره های قبل یک تفاوت ماهوی از نظر تفکر به وجود می آید .

قبل

بعد

طبق نظر پیاژه ، کودکان در مرحله ی قبل از بلوغ به نتیجه ی اعمال بیشتر اهمیت میدهند ، در حالیکه فرد بالغ به انگیزه و نیت در انجام دادن آن عمل بیشتر اهمیت می دهد .

قبلی

بعدی

■ خود مختاری ، طغیان و روابط خانوادگی

یکی از تکالیف اصلی به رشد پیشرفت در جهت خود مختاری و استقلال مربوط می شود . خود مختاری جنبه های متعددی دارد که به آنها عنوان **خود - گردانی** داده شده است .

جالب توجه اینکه دختران ظاهرا بیش از پسران به استقلال و خود مختاری دست می یابند .

جوانان تا پایان دوره ی دبیرستان نگرشها و باورهای بسیار شبیه به باورها و نگرشهای افراد خانواده ی خود دارند . علت این نوع شباهتها روشن است .

قبل

بعد

■ روابط با دوستان و همسالان

در دوره ی کودکی میانه به اهمیت روابط با همسالان در دوره ی کودکی میانه اشاره کردیم . این روابط در اجتماعی کردن کودک تاخیر بنیادی و اساسی دارد .

مثلا در معیارهای پذیرش اجتماعی و محبوبیت تغییراتی پیدا می شود .

■ اما در اواسط دوران بلوغ ، این معیارها تغییر میکند و در هر دو جنس به هم نزدیک می شود .
مثلا ویژگیهای با ارزش از نظر هر دو جنس شامل رفتار دوستانه ، خوشرویی ، شوخ طبعی ، جذابیت بدنی ، مهارت در یازیها و ورزشها ، و وقار اجتماعی است .

قبل

بعد

این دوره همچنین دوره‌ی دوستیهای پایدار، فداکاری و وفاداری نسبت به دوستان و بالاخره علاقه به جنس مخالف و عشق‌های زودگذر در آغاز دوره و عشق‌های با دوام و ثابت در پایان آن است.

قبل

بعد

فصل چهارم

نظریه های روانکاوی

➤ نظریه های شخصیت

۱- نظریه های روانکاوانه فروید ، یونگ و آدلر

۲- نظریه های شناختی به عنوان نمونه نظریه ی
جرج کلی

۳- نظریه های تحلیل عاملی شامل نظریه های کاتل
و آیزنگ

۴- نظریه های تیپ شناسی شامل نظریه ی کرچمر
و شلدرون

قبلی

بعدی

۵- نظریه های کوچک شامل نظریه های معروف به نظریه های نوار باریک

قبل

بعد

➤ نظریه های روانکاوانه

۱- نظریه فروید

فروید به این نتیجه رسیده است که انسان دارای سه سطح فعالیت روانی است .

➤ سطح اول خود آگاه یا ضمیر آگاه است که آنچه در آن بخاطر می آید با واقعیت تطبیف داشته و مناسب با موقعیتهای محیطی است .

قبل

بعد

➤ سطح دوم سطحی است که تصورات و دانسته های موجود در آن به زحمت به خاطر می آیند.
مطالبی که به اصطلاح در نوک زبان گیر می کند در این بخش قرار دارند. این سطح را ضمیر نیمه آگاه یا ضمیر نیمه آگاه می نامد.

قبل

بعد

➤ سطح سوم که در عمیقترین بخش شعور ما نهفته است سطح ناخود آگاه یا ضمیر ناخود آگاه خوانده شده است . آنچه در این منطقه ی تاریک از شعور واقع شده عبارتند از : احساسها ، امیال و تفکراتی که در تحت کنترل اراده ی انسان نیست .

قبلی

بعدی

➤ ساختار شخصیت

ساختار شخصیت انسان از نظر فروید دارای سه وجه است :

۱- نهاد

۲- من یا خود

۳- من برتر یا فراخود

قبلی

بعدی

۱- نهاد

نهاد مرکب از غرائز ، تمایلات و خواسته های شخص است . اصرار نهاد بر ارضای بدون قید و شرط این فرائز و تمایلات است . به عبارت دیگر ، نهاد تابع اصل لذت است . همه کس نهاد را در هنگام تولد با خود به همراه دارد و در تمام طول زندگی خود نیز آنرا با خود به همراه دارد .

قبلی

بعدی

۲- من یا خود

وجه دیگری از شخصیت فرد در اینجا وارد عمل می شود که تابع اصل واقعیت است . یعنی از یکسو به لرضای خواسته ها و تمایلات همت می گمارد و از سوی دیگر این ارضا را در چهارچوب مقررات و ضوابط قابل قبول اجتماعی تحقق می بخشد . مثلا رضای میل جنسی از سوی نهاد یک ضرورت حتمی است .

قبلی

بعدی

۳- من برتر یا فراخود

فراخود در حقیقت نقطه‌ی مخالف و ضد نهاد است یعنی هر اندازه نهاد کوشش به ارضای بدون چون و چرای غرائز و تمایلات دارد، فراخود سعی در محدود کردن و محروم کردن ما از همه‌ی لذتها و ارضای نیازها دارد. محتوای فراخود که در نظریه فروید معادل وجدان اخلاقی است.

قبل

بعد

➤ رشد روانی جنسی از نظر فروید

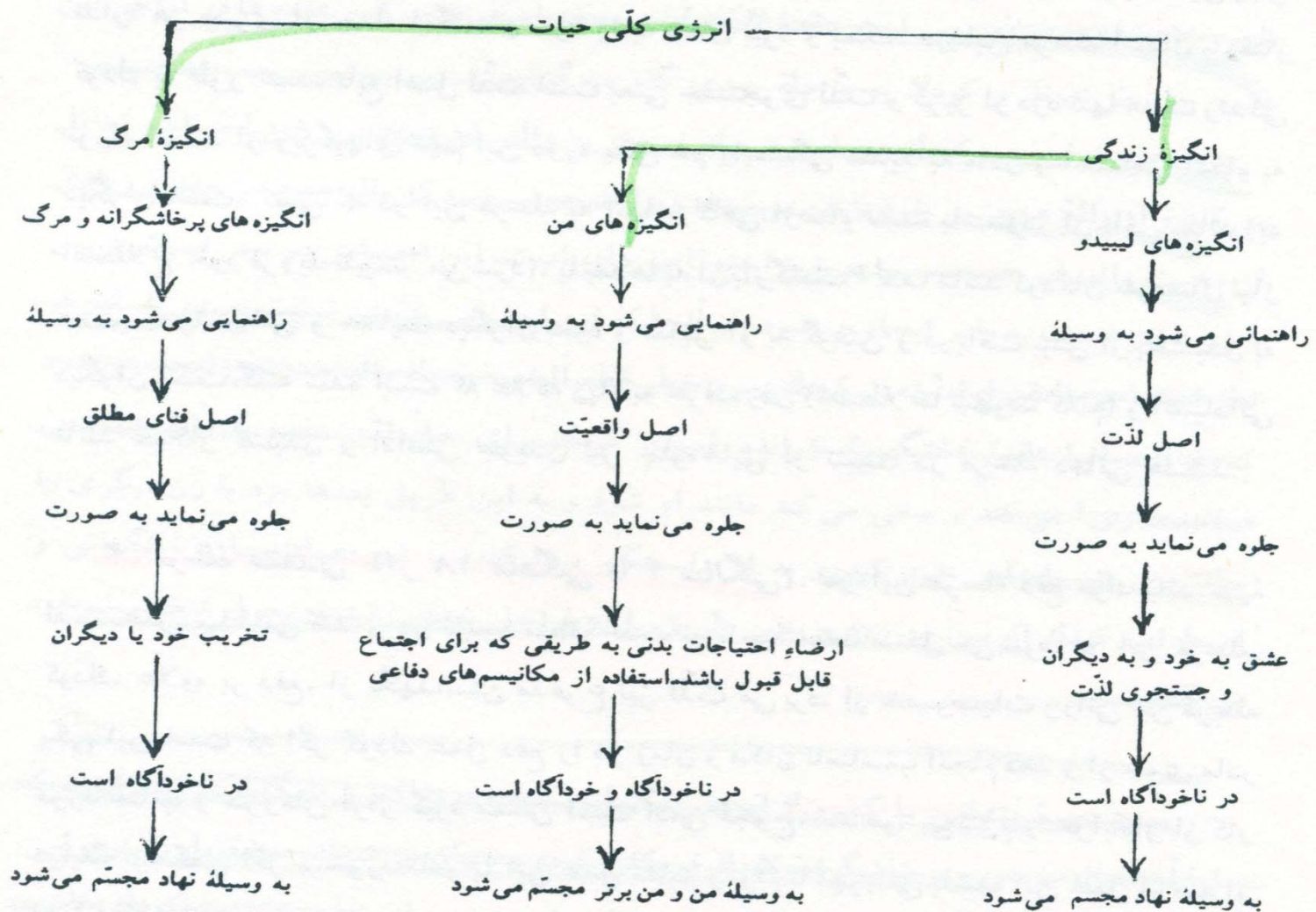
فروید معتقد است که رشد شخصیت کودک که به نظر او از آغاز تولد شروع می شود در حدود ۵-۶ سالگی بیشترین اهمیت را پیدا می کند .

در طی این دوران رشد ، انرژی روانی لیبیدو در مراحل مختلف در نقاط مختلف بدن کودک تمرکز پیدا می کند .

قبل

بعد

بدن کودک تمرکز پیدا می کند و بر همین
 از بدن او است. وی دوره های رشد را به سه دوره به شرح زیر تقسیم کرده است.

جدول ۱-۴: تجسم سطوح فعالیت روانی و ساختار شخصیت براساس نظریه روانکاوی فروید. (اقتباس با

قبلی

بعدی

وی دور های رشد را به سه دوره تقسیم کرد:

۱- دوره ی کودکی

۲- دوره ی پنهانی یا کمون

۳- دوره ی جنسی یا شهوی

قبل

بعد

۱- دوره ی کودکی

از تولد تا ۶ سالگی ادامه دارد و خود به سه زیر مساله تقسیم می شود :

۱-۱ : مرحله ی دهانی (تولد تا ۱۸ ماهگی)

قبلی

بعدی

۱-۱- مرحله ی دهانی (تولد تا ۱۸ ماهگی)

در این مرحله ، تمرکز انرژی لذت بخش در لبها و دهان کودک است . نوزاد وقتی دچار گرسنگی می شود با مکیدن پستان مادر یا پستانک بطوری شیر احساس لذت می کند .

در این مرحله اعمال و رفتار کودک به طور عمده تابع اصل لذت است .

قبلی

بعدی

از ویژگیهای مهم این دوره یکی هم وابستگی شدید به مادر و احساس اتکا به دیگران است . کسی که در این مرحله به اندازه ی کافی ارضا نشده باشد و در آن باقی بماند ، یا بعدها به آن بازگست کند ، مانند کودکان خردسال نیاز مبرمی به پشتیبانی و حمایت دیگران دارد .

قبل

بعد

۲-۱- مرحله مقعدی (۱۸ ماهگی تا ۴ سالگی)

در این مرحله دفع مواد زائد جنبه لذت بخش پیدا می کند و در نتیجه منطقه لذت به ناحیه ی مقعد منتقل می شود .

از خصوصیات روانی این مرحله یکی این است که اگر کودک عمل دفع را در زمان و مکان نامناسب انجام دهد و از سوی مادر مورد عتاب و سرزنش قرار گیرد ممکن است آدمی لجوج ، تندخو ، بیشرم و خرابکار از کار در آید .

قبل

بعد

برعکس اگر برخورد مادر با این عمل ملایم و توام با
مهربانی باشد ، در او منشا سازندگی و خلاقیت می
گردد .

قبلی

بعدی

۳-۱- مرحله ی تناسلی (۴-۶ سالگی)

در این مرحله ناحیه ی لذت بخش به اعضای تناسلی منتقل می شود و در صورت عادی بودن شخصیت برای همیشه باقی می ماند .

قبلی

بعدی

کودک همچنین از لمس عالت تناسلی خود لذت می برد و آنرا از نظر احساس لذت از نقاط دیگر بدن خود حساستر می یابد و به همراه این لذت بردن تصورات و خیالبافیهای می کند که موجب تمایل او نسبت به افراد خانواده و ظهور عقده ی اودیپ در پسران . عقده ی الکترا در دختران می شود .

قبل

بعد

از آنجا که احساس بدبینی نسبت به پدر یا مادر از نظر اجتماعی نامقبول است در کودک بیم و خطر قطع آلت به وسیله ی والد همجنس ایجاد می شود که فروید آنرا عقده ی **اختگی** خوانده است .
کودک برای حل این قده با والد همجنس همانندسازی می کند .

قبل

بعد

۲- دوره ی پنهانی یا کمون

این دوره از این جهت دوره ی کمون نامگذاری شده است که طی آن امیال جنسی و پرخواشگرانه ی کودک فروکش کرده و پنهان می شوند ، در مقابل رشد هوشی ، اخلاقی و اجتماعی کودک توسعه ی بیشتری می یابد . این دوره برای تعلیم و تربیت کودک مناسب است .

قبل

بعد

چنانچه کودکی عقده ی اودیپ را به سلامت پشت سر گذاشته باشد و با والد همجنس خود رابطه ی مثبتی برقرار کرده باشد ، استعداد کافی برای رقابت با دیگران کسب کرده و قادر خواهد بود با پیروزی و شکست به شکل واقع بینانه روبرو شود .

قبل

بعد

۳- دوره ی جنسی یا شهوی

این دوره که معمولا از سن ۱۲ تا ۱۴ سالگی آغاز می شود با افزایش ترشح و فعالیت غدد داخلی مشخص می شود و همین ترشحات سبب ظهور خصوصیات ثانوی جنسی در نوجوان می شود . واضح است که کامل شدن رشد روانی جنسی مستلزم آن است که این دوره به تطابق مطلوب جنسی با جنس مخالف منتهی شود .

قبل

بعد

تمایل به جنش مخالف نشانه ی کمال رشد جنسی
روانی است و در عین حال علامت کامل شدن
شخصیت فرد است .

قبلی

بعدی

➤ رشد شخصیت و مکانیسمهای دفاعی

در نظریه فروید « خود » برای حفظ و بقای شخصیت ، به ابزارها و وسایلی مجهز است که به آنها « مکانیسمهای دفاعی » می گویند .

قبل

بعد

مهمترین این مکانیسمها به قرار زیرند :

۱- واپس زنی

این دفاع که « فراموشی انتخابی » نامیده می شود
غالبا بدین صورت عمل می کند که شخص
رویدادهای نا خوشایند زندگی خود را فراموش می
کند و خاطرات خوش را به خاطر می آورد.

مثلا یک قمار باز باختهای خود را اغلب فراموش می
کند .

قبلی

بعدي

۲- جابجایی

این مکانیسم شامل انتقال احساس روانی و حالت عاطفی از یک شخص یا یک شی به شخص یا شی دیگر است .

قبلی

بعدی

۳- والایش یا تصعید

وقتی شخص امیال یا خواسته هایی دارد که از سوی اجتماع غیر قابل قبول و ناپسند تلقی می شود ممکن است آنها را به شکلی در آورد که نه تنها از سوی جامعه پذیرفته شود ، بلکه مورد تشویق و پاداش نیز قرار گیرد .

۴- برون فکنی یا فرا فکنی

این مکانیسم شامل نسبت دادن آرزوها ، تمایلات ، انگیزه ها و خصایلی است که از سوی فرد ناپسند است به دیگران ضرب المثل « کافر همه را به کیش خود پندارد » نمونه ای از چنین مکانیسمی است .

۵- درون فکنی

درون فکنی حالتی است که شخصی خوبیها و موفقیت‌های دیگران را به خود نسبت داده یا آنها را از خود می‌داند .

مثلا : « فلان کس هرچه دارد از من دراد »

قبلی

بعدی

۶- همانند سازی

در این مکانیسم شخص نا آگاهانه خود را در قالب فرد دیگری قرار می دهد یا خود را با او یکی احساس می کند .

قبلی

بعدی

۷- بازگشت یا سیر قهقرائی

این مکانیسم هنگامی به کار می افتد که شخص دچار ناکامی ها و شکستها در موقعیت فعلی خود می شود ، در نتیجه از حقایق و واقعیت های تلخ فعلی عقب نشینی می کند و به موقعیتی باز میگردد که در آن راحت تر و کامیابتر بوده است .

قبل

بعد

۸- تثبیت

تثبیت حالتی است که شخص در یک مرحله پایینتر رشد ، که با سن او نامناسب است باقی می ماند و رشد نمی کند .

قبلی

بعدی

۹- انکار

این مکانیسم در خدمت نپذیرفتن واقعیتها و حقایق نامطلوب و اضطراب‌انگیز است.

بارها دیده شده است که کسی که فرزند عزیز را از دست داده مرتباً تکرار می‌کند که: « نه ، غیر ممکن است ، او نمرده . محال است که او مرده باشد . »

قبل

بعد

۱۰- دلیل تراشی

چون انسان خود را موجودی عقلانی می شناسد ،
بنابراین وقتی عمل نادرستی از او سر می زند قبول
این واقعیت که او مرتکب کار غیر عاقلانه شده
است برای او دشوار است ، بنابراین بدلیل تراشی
می پردازد تا عمل خود را موجه جلوه دهد .

قبل

بعد

ضرب المثل : « گربه دستش به گوشت نمی رسد ،
می گوید بو می دهد . » نمونه هایی از این
مکانیسمند .

قبلی

بعدی

۱۱- تبدیل یا هیستری

در این مورد در یک ناراحتی روانی تبدیل به یک دشواری جسمی می شود .

مثلا کسانی که با شنیدن یک خبر بد که که می شنوند یا با دیدن صحنه ی ناراحت کننده ای موقتا نابینا می شوند نمونه هایی از هیستری را به نمایش می گذارند .

قبل

بعد

۱۲- جبران

در اینجا وقتی شخص در یک زمینه با شکست و نا کامی روبرو می شود ، تغییر مسیر داده به حوزه ی دیگری که در آن شانس موفقیت زیاد است روی می آورد .

قبل

بعد

➤ انتقاد از نظریه فروید

نخست آنکه دشمنی پسر با پدر را فروید ناشی از رقابت جنسی می داند می توان معلول سختگیری ها و امر و نهی های پدر دانست .

دوم ناراحتی و حسادت دختر را فروید ناشی از غبطه ی ذکر دانسته است ، حال آنکه این ناراحتی و حسادت نسبت به پسر می تواند ناشی از توجه بیشتر خانواده ها به پسران و توجه کمتر به دختران باشد

قبل

بعد

سوم آنکه فروید ، برای رشد روانی جنسی ، یک دوره
ی کمونو توقف قائل است در حالیکه هیچ دلیل
روشنی بر وجود چنین وقفه ای وجود ندارد .

چهارم اثبات غریزه ی مرگ ، که در برابر غریزه ی
زندگی عنوان گردیده است ، بسیار دشوار و غیر
عملی است و همچنین نمیتوان ثابت کرد که
پرخاشگری جلوه ای از غریزه ی مرگ است .

قبل

بعد

پنجم . تاکید بیش از حد او بر غریزه ی جنسی و
بویژه ارثی بودن این غریزه است .

قبلی

بعدی

➤ نظریه ی تحلیلی یونگ

یونگ به پایه غذای روانشناسی خاص خود که به روانشناسی تحلیلی موسوم است اقدام کرد . نظریه یونگ یک حالت فلسفی و عرفانی خاصی دارد .

قبلی

بعدی

➤ اساس نظريه يونگ

معروف ترين وجوه اختلاف نظر يونگ با فرويد يکي موضوع آينده و اميد به آن است .

يونگ هم گذشته به وقوع پيوسته و هم آينده ي زندگي فرد را که اميد و انتظار وقوع آن مي رود در تحول شخصيت موثر مي داند .

قبلي

بعدي

➤ ساختار شخصیت از نظر یونگ

یونگ شخصیت را مرکب از چندین سیستم یا دستگاه روانی می داند که ضمن مستقل بودن در یکدیگر تاثیر متقابل دارند . این سیستمها عبارتند از:

قبلی

بعدی

۱- من یا خود :

خود یا عمان شعور آگاه یا ضمیر خود آگاه است که مجموعه ای است از احساسات ، خاطرات ، افکار و عواطفی که شخص نسبت به آنها آگاهی دارد و برای او معلوم است و باعث پی برئن و شناخت او از وحدت و هویت خود می شود .

قبلی

بعدی

۲- نا هوشیاری فردی

ناخود آگاه فردی ، حاوی ویژگیها و کیفیاتی است که در گذشته شخص خود آگاه بوده اند اما اکنون به دلایل خاصی واپس زده شده یا فراموش شده اند .

قبل

بعد

۳- ناهوشیاری جمعی

علاوه بر نلخود آگاه فردی در انسان ناخود آگاه جمعی وجود دارد که نوعی حافظه ی مربوط به گونه ی انسان و ناهوشیاری غیر قابل دسترس است که نماینده ی تجربیات تراکمی نوع بشر و حتی موجودات پایین تر از بشر است .

۴- پرسونا یا نقاب

منظور یونگ از بکار بردن این اصطلاح صورتی است که شخص با آن در اجتماع ظاهر می شود . اما در واقع این جامعه است که پرسونا یا نقاب خاصی را به شخص تحمیل می کند .

قبل

بعد

۵- سایه

یونگ جنبه ی حیوانی طبیعت انسان را سایه نامیده است . سایه مرکب از مجموعه ی غرایز حیوانی و خشن و وحشیانه ای است که از اجداد بشر به او به ارث رسیده است .

سایه در نظریه یونگ تقریبا معادل نهاد در مظریه فروید است ، با این تفاوت که این جنبه حیوانی به دوقطبی شدن امور که نقش مهمی در نظریه یونگ دارد کمک می کند .

قبلی

بعدی

۶- آنیما و آنیموس

اصل دو جنسی بودن آدمی یعنی اینکه در هر انسانی هم جنبه های زنانگی و هم جنبه های مردانگی تواما وجود دارد . در نظریه یونگ به صورت ازلی آنیما و آنیموس نسبت داده شده است . جنبه ی زنانگی در مردان آنیما و جنبه ی مردانگی در زنان آنیموس است .

قبل

بعد

۷- خود

یکی از مهمترین صورتهای ازلی در نظریه یونگ خود یا خودیابی است ، که معرف کوششهای فرد برای رسیدن به یکپارچگی و تعادل است . به گفته ی یونگ خود مرکز خود آگاه است نه مرکز شخصیت آدمی چرا که خودآگاه همه ی شخصیت نیست بلکه بخشی از آنم را تشکیل میدهد .

قبلی

بعدی

➤ تیپ های شخصیتی در نظریه یونگ

یونگ برای افراد انسانی ، برحسب آمکه بیشتر متوجه
عالم درون باشند ، یا عالم بیرون ، دو تیپ
شخصیتی قائل است .

گروه اول را درون گرا و گروه دوم را برون گرا
مینامد .

قبلی

بعدی

➤ انتقاد از نظریه یونگ

محور اصلی انتقادات مخالفان یونگ گرایش قوی و شدید او بر جنبه های ذهنی و نامشهود شخصیت انسان است .

به نظر گلاور ، روانشناسی یونگ گامی است به عقب در جهت ذهنی کردن روانشناسی و توجه به داستان از مد افتاده درون نگری .

مخالفان دیگر به مباحثی که یونگ به آنها پرداخته
چون امور مخفی ، استوره گرایی و از این قبیل
حمله کرده و آنها را یکسره فاقد اعتبار علمی و
عینیت لازم برای سنجش های عینی دانسته اند .

قبل

بعد

➤ آدلر و روانشناسی فردی

آدلر بر خلاف فروید که غریزه ها را انگیزه ی اصلی رفتار می دانست و بر خلاف یونگ که صورتهای ازلی را رهبر انسان می دانست ، بر جنبه ی اجتماعی بودن انسان تاکید کی ورزد وی همچنین منبع اصلی انرژی و انگیزه های بشری را میل به قدرت دانست .

قبل

بعد

➤ ویژگیهای اصلی نظریه آدلر :

۱- اصل حقارت

هر کسی در هنگام تولد دارای ضعف بالقوه در یک یا چند عضی از بدن خود است و این ضعف بالقوه ممکن است بعدها در جریان زندگی او به فعل در آید و آن ضعف یا نقص نمایان شود .

قبلی

بعدی

به این ترتیب به نظر آدلر وجود ناتوانی و ضعف در همه کس عقده ی حقارت ایجاد می کند و کوششهای بعدی او در زندگی مصروف جبران یا پوشاندن این عقده ی حقارت می شود .

قبلی

بعدی

۲- اصل برتری جویی آدلر :

برتری جویی در اساس از عقده ی حقارت سرچشمه می گیرد و این دو از یکدیگر تفکیک پذیر نیستند . منظور آدلر از برتری جویی ، تسلط و ریاست بر دیگران نیست بلکه آنرا عملی برای وحدت بخشیدن به شخصیت می داند و یه فعل در آوردن استعدادهای بالقوه خود .

قبل

بعد

۳- اسلوب زندگی

به نظر آدلر در شکل گیری شخصیت هر کس سه عامل در کارند .

عامل بدنی ، عامل روانی و عامل اجتماعی .

تعامل این سه عامل اسلوب یا شیوه ی زندگی را به وجود می آورد که در هر شخص منحصر به فرد و یگانه است . در این عوامل اجتماعی در تعیین شخصیت نقش مهمی بازی می کنند .

قبلی

بعدی

۴- خود آگاهی

آدلر با فروید در مورد وجود « ضمیر نیمه هوشیار » و « ضمیر ناخود آگاه » مخالف است و همه ی اهمیت را به « خود آگاه » می دهد و عثده دارد که انسان از اعمال خود ، آگاهی دارد .

به عبارت دیگر آدمی می داند چه می کند ، چرا میکند و هدف او چیست .

۵- علاقه ی اجتماعی

آدلر در اواخر عمر خود اصل تازه ای به نظریه خود افزود که به اصل علاقه ی اجتماعی معروف شد ، وی اعلام کرد که آدمی اجتماعی به دنیا می آید و به اجتماعی بودن خود علاقه مند است . این علاقه اجتماعی در نوع آدمی فطدی و ذاتی است .

قبلی

بعدی

۵- علاقه ی اجتماعی

آدلر در اواخر عمر خود اصل تازه ای به نظریه خود افزود که به اصل علاقه ی اجتماعی معروف شد ، وی اعلام کرد که آدمی اجتماعی به دنیا می آید و به اجتماعی بودن خود علاقه مند است . این علاقه اجتماعی در نوع آدمی فطدی و ذاتی است .

قبلی

بعدی

۶- غایت و هدف زندگی

دلر نیز مانند یونگ نظریه خود را بر مبنای علت غایی بنا کرده است. یعنی بر خلاف فروید، شکل دهی رفتارها را ناشی از هدفهای انسان می داند. یعنی رفتار انسان را تابع هدفهایی می داند که در پیش روی او قرار دارند.

قبل

بعد

۷- خود خلاق

با تحقیقاتی که آدلر انجام داده بود ، سرانجام او را به این اعتقاد رساند که شخصیت آدمی فقط از استعداد های غریزی و ذاتی و تاثیرات محیط خارجی و تعامل بین این عوامل تشکیل نشده و شکل نمی گیرد ، بلکه خلاقیت و ابتکاری نیز در این میانه وجود دارد .

قبلی

بعدی

بدین معنی که انسان برای ارضای میل به برتری
جویی خود عوامل زیستی و اجتماعی را در تجارب تازه
و فعالیتهای ابتکار به کار می گیرد و مورد استفاده
قرار می دهد .

اینگونه ابتکارات مظاهری از خود خلاق هستند .

قبل

بعد

➤ نقد نظریه روانشناسی فردی

مهمترین انتقاد در اینجا نیز بر محور ذهنی بودن مفاهیم استوار است . به نظر منتقدان ، مفاهیم عقده ی حقارت ، خود خلاق ، برتری جویی و نظایر آن در این نظریه عمدتاً جنبه ی ذهنی داشته و اثبات علمی آنها عملاً غیر ممکن است.

فصل پنجم

نظریه های شناختی

• نظریه های شناختی

نظریه های شناختی شخصیت بر شیوه های شناخت مردم از محیط و از خودشان تاکید می ورزند . این نظریه ها عقلانی ترین یا روانشناختی ترین نظریه های شخصیت اند ، زیرا تمرکز خود را منحصر بر فعالیتهای ذهنی آگاهانه قرار داده اند .

• جورج کلی و نظریه های سازه های شخصی

رویکرد سازه ی شخصی کلی به شخصیت نه تنها یکی از نظریه های اخیر است بلکه یکی از نظریه های اصیل است.

او معتقد بود که مردم به شیوه ی دانشمندان عمل می کنند . دانشمندان نظریه ها و فرضیه هایی می سازند و بعد آنها را با واقعیات شکل گرفته ی خود با بکاربردن تجربه های آزمایشگاهی می سنجند .

افراد نیز مانند دانشمندان نظریه های خود را وضع می کنند ، سازه های شخصی خود را می سازند ، که به وسیله ی آنها می توانند رویدادهای محیط خود را پیش بینی کرده و مقداری کنترل بر این رویدادها اعمال کنند .

- سازه های شخصی راه های پیش بینی و تعبیر و تفسیر رویدادهای زندگی

کلی پیشنهاد می کند که یک شخص جهان خود را می جوید و آنرا بهمان طریق که یک دانشمند عمل می کند ، سازمان می دهد یعنی ابتدا فرضیه های مختلفی درباره ی جهان می سازد و بعد این فرضها را در برابر تجربه خود آزمون می کند .

یک سازه شیوه ی نگاه کردن فرد به رویدادهای
موجود زندگی او است ، شیوه ی تبیین یا تعبیر و
تفسیر آن جهان .

مردم ، فرمانبردار سازه هایی مه ساخته اند تا به کار
ببرند نیستند . تصور کلی از **چاره جویی سازنده**
این است که ما در تغییر دادن یا جایگزین کردن
سازه های خود آزادیم .

قبل

بعد

نظریه کلی درباره ی سازه ها و چگونگی کارکرد آنها
به شکلی روشن و صریح عرضه شده و به صورت
یک اصل موضوعه ی بنیادی و ۱۱ تکلمه (نتیجه)
سازمان یافته اند .

• اصل موضوعه بنیادی

اصل موضوعه ی بنیادی در نظریه سازه های شخصی
کلب از این قرار است :

« فرآیندهای یک شخص به صورت روان شناختی به
وسیله ی طرفی که او رویدادها را پیش بینی می
کند **کانالیزه** می شود . »

۱۱ نتیجه ی سیستم کلی هم از اصل موضوعه ی
بنیادی سرچشمه می گیرند و هم بر مبنای آن بنا
شده اند .

قبل

بعد

- شباهت میان رویدادهای مکرر

۱- اصل تبعی ساختمانی

شخص رویدادها را با تفسیر کردن تکرار از آنها پیش بینی می کند .

• تفاوت‌های فردی در تعبیر و تفسیر رویدادها

۲- اصل تبعی فردیت

افراد در ساختن رویدادها با یکدیگر متفاوتند . کلی با این قضیه فرعی ، مفهوم تفاوت‌های فردی را در نظام خود وارد کرد . اما علی‌رغم این تفاوت‌های فردی در سازه‌ها ، کلی معتقد بود که در سازه‌ها ویژگی‌های تکراری وجود دارد که در همه‌ی افراد مشترکند .

• تفاوت‌های فردی در تعبیر و تفسیر رویدادها

۲- اصل تبعی فردیت

افراد در ساختن رویدادها با یکدیگر متفاوتند . کلی با این قضیه فرعی ، مفهوم تفاوت‌های فردی را در نظام خود وارد کرد . اما علی‌رغم این تفاوت‌های فردی در سازه‌ها ، کلی معتقد بود که در سازه‌ها ویژگی‌های تکراری وجود دارد که در همه‌ی افراد مشترکند .

• روابط میان سازه ها

۳- اصل تبعی بودن سازمان

هر شخص مشخصا ، برای راحتی در تصور و درک رویدادها ، سیستم ساختن سازه هایی را در خود شکل می دهد که در آن بین سازه ها و روابط ترتیبی و سلسله مراتبی وجود دارد .

به عنوان مثال سازه ی خوب ممکن است از میان سازه های مادون خود شامل سازه های با هوش اخلاقی ، و کارآمد باشد سازه ی اخلاقی به نوبه ی خود می تواند مفاهیم زیرین دیگری را نیز شامل شود .

• دو گونه‌گی در میان سازه‌ها

۴- اصل تبعی دو گونه‌گی

سیستم سازه‌ای یک شخص مرکب از تعداد محدودی سازه‌های دو گونه‌گی است.

قبلی

بعدي

به عقیده ی کلی ، کافی نیست که سازه درباره ی
یک دوست داشته باشیم ، که توجه به ویژگی
درستکار بودن او را می رساند ، بلکه بایستی به
واژه ی نادرست بودن که ضد آن واژه است توجه
شود تا نشان دهد که چگونه آن دوست با مردمان
دیگری که نادرست اند متفاوت است .

بدین ترتیب سازه ی فرضی ، درستکار - نادرست
خواهد بود .

قبلی

بعدی

• آزادی انتخاب

۵- اصل تبعی انتخاب

شخص از میان یک سازه ی دو حالتی شقی را برای خود انتخاب می کند که امکان بیشتری برای گسترش و تعریف سیستم او را برای وی فراهم کند

قبل

بعد

• گسترش قابلیت پذیرش

۶- اصل تبعی گستره

یک سازه تنها برای پیش بینی گستره ی محدودی از رویدادها مناسب است .

قبلی

بعدی

کلی مثال سازه ی بلند در مقابل کوتاه را عرضه می کند . این سازه آشکارا دارای محدودیتی از نظر گستره ی تناسب است و مناسب برای هر چیزی نیست . این سازه می تواند در توجه به ساختمانها ، درختان یا افراد مناسب باشد ، اما در مورد توصیف کردن یک پیتزا با وضع هوا دارای ارزشی نخواهد بود .

• قرار گرفتن در معرض تجربه های تازه

۷- اصل تبعی تجربه

سیستم سازه ای یک شخص ضمن اینکه او به تعبیر و تفسیر پیاپی از تکرار رویدادها کی پردازد تغییر می کند .

مقلا سازه هایی که در سن ۱۶ سالگی کارآیی داشتند ممکن است در ۴۰ سالگی زیان آور باشند .

• سازگار شدن با تجربیات تازه

۸- اصل تبعی نوسان

تغییرات در سیستم سازه ای یک شخص بوسیله ی نفوذ پذیر بودن سازه هایی که متغیرها در درون گستره ی تناسب آنها واقع می شوند محدود می شود .

مثال ، اگر شخصی این سازه ی نفوذ پذیر را دارا است که همه ی سیاه پوستان دارای هوش پایینتری از سفید پوستان هستند ، وی این اعتقاد را تغییر نخواهد داد ، اعم از اینکه به سیاه پوستان بسیار با هوش فراوانی هم برخورد کرده باشد .

• رقابت میان سازه ها

۹- اصل تبعی خرد کردن

شخص ممکن است انواع خرده سیستم‌های سازه ای را که از نظر استنباطی با یکدیگر مغایرند به کار گیرد .

به عنوان مثال شما برای نخستین بار شخصی را ملاقات می کنید و فوراً از او خوشتان می آید . او نیز در رشته ی روان شناسی تحصیل می کند .

قبل

بعد

بدین ترتیب او در سازه ی شما از دوست - یعنی کسی که باید او را دوست داشت به او احترام گذاشت جای می گیرد . روز بعد شما دوباره او را می بینید این بار در یک گرد هم آیی سیاسی و اینبار می بینید او دیدگاهی مخالف دیدگاه شما عرضه می کند . از او نومید می شوید . او. اینک در سازه ی متفاوتی جای میگیرد .

- شباهتهای میان مردم در تعبیر رویدادها

۱۰- اصل تبعی اشتراک

به میزانی که یک شخص سازه ای را به کار می گیرد که مشابه سازه ی به کار گرفته از سوی شخصی دیگر است ، فرآیندهای روانشناختی او مشابه فرآیندهای روانشناختی شخص دیگر است .

• روابط متقابل اجتماعی

۱۱- اصل تبعی جامعه جویی

به میزانی که یک شخص فرآیندهای سازه ای فرد دیگر را تعبیر و تفسیر می کند ، او ممکن است نقش یک فرآیند اجتماعی را بازی کند که فرد دیگری را شامل شود .

کلی مثال رانندگی در یک بزرگراه را ارائه
می دهد . ما عملاً زندگی خود را در گروهی پیش
بینی های خود از آنچه راننده های دیگر انجام
خواهند داد گذاشته ایم .

ضمن اینکه پیش بینی می کنیم و با دیگران سازگار
می شویم .

• تصور کلی از ماهیت آدمی

نظریه شخصیتی کلی تصویری خوشبینانه و حتی تملق آمیز از ماهیت آدمی به ما ارائه می کند .

چنین دیدگاهی به ما اراده ی آزاد راهبه می کند - یعنی توانایی انتخاب مسیری که زندگی بر می گزیند -

ما نه زندانی غرایز زیستی و نه زندانی تاثیرات ناخودآگاه خود هستیم .

ما نیازی نداریم که بوسیله ی نیازها یا سائقها به جلو
رانده شده یا کشیده شویم ، زیرا ما
تر و تازه و زنده و کشمکش گر به جهان
روانشناختی تحویل شده ایم .

قبلی

بعدی

• ارزیابی در نظریه کلی

نظریه سازه های شخصی کلی از تجربه ی بالینی و کارهای کلینیکی با دانش آموزان مدارس و دانشجویان دانشگاه ها شکل گرفت .

روش اصلی او برای ارزیابی استفاده از یک مصاحبه ی مستقیم بود . نکته ی اصلی کلی آن است که آنچه در مانجو می گوید باید مورد احترام باشد ، حتی اگر به طور کامل آنرا باور نداشته باشیم .

قبل

بعد

فن دیگری که برای ارزیابی دیدگاه یک شخص از جهان به کار می رفت این بود که شخص را وادار به نوشتن شرحی خود توصیفانه از شخصیت خود کنند .

• آزمون فهرست سازه نقش

کلی آزمونی ساخت تا شخص بوسیله ی آنها افراد مهم را که در زندگی خود تعبیر و تفسیر می کند کشف کند . این آزمون که آزمون فهرست سازه ی نقش نام دارد شاید بیشتر با نام اختصاری آزمون REP معروف باشد . ابتدا از درمانجو خواسته میشود که نام کسانی را که نقش یا نقشهای مهمی در زندگی او بازی کرده اند ، بنویسد .

• انتقاد از نظریه جورج کلی

آزمون یاد شده در هم از نظر اعتبار و هم از نظر پایایی مورد بررسی قرار گرفته و نشان داده شده است که پایایی آزمون قابل توجه است . اما اعتبار آن جای حرف دارد .

فصل ششم

نظریه های تیپ شناختی شخصیت

• نظریه های تیپ شناسی شخصیت

صاحب نظران قدیمی ترین طبقه بندی شناختی را به بقراط و جالینوس حکمای قدیم یونان نسبت می دهند .

• جالینوس

بر اساس نظریات بقراط بر این عقیده بود که مردم بر مبنای غلبه ی هریک از این اخلاط در بدن ، از نظر صفات و ویژگیهای جسمی و روانی از یکدیگر متمایز خواهند شد .

این چهار مزاج عبارتند از

• سوداوی مزاج

معمولا سیه چرده و بلند بالا است ، اعمال تنفسی و جریان خون کند و ضعیف است . سوداوی مزاجان افرادی خیالاتی ، مغموم ، غیر اجتماعی ، مضطرب ، بد بین و ناراحت هستند .

قبلی

بعدی

• صفراوی مزاج

باریک اندام رنگ پوست گرم ، خشک و زیتونی
حرکات تنفسی در آنان تند و شدید و حرکات آنان
مقطع و تند است . از نظر خلق و خو تند ، زود
خشم ، برتری طلب ، جاه طلب ، حسود ، کم
خواب و پر کابوس اند .

• بلغمی مزاج

چاق ، پر چربی و سرخ رو است . جریان خون و تنفس کند است و عضلات شل و سست اند . خواب این افراد عمیق و سنگین است . زود آشنا و اجتماعی ، لاقید و کم فعالیت و بی درد و کند ذهن است .

• دموی مزاج

چون در این مزاج غلبه با خون است جریان حونش تند است ، ظاهری خوش آب و رنگ دارد ، اشتهايش خوب و خوابش سنگین است ، خوش گذران ، خوش بین ، جدی و فعال است . اما از نظر فعالیتهای ذهنی سطحی و کم عمق است .

• طبقه بندی کرچمر

ارنست کرچمر انسانها را به دو تیپ فربه تنان و لاغر تنان تقسیم کرد و بعدا یک تیپ سوم به نام سنخ پهلوانی نیز به آنان افزود .

۱- فربه تنان - ادواری خوی

فربه تنان از نظر جسمی در میانسالی دارای قد متوسطی هستند ، سر سینه و سکم آنها نسبت به سایر بخشهای بدن رشد بیشتری دارد ، چاق و دارای شکمی بر آمده هستند . صورت پهن و درشت گردن آنها کوتاه و کافت است و پوست بدنشان به سرخی می زند و غالباً موی سرشان می ریزد و تاس می شوند .

قبلی

بعدی

خوش بر خورد ، خوش خوراک و خوشگذران ،
اجتماعی و خونگرم اند . خوش بین و بسیار فعال
اند .

قبلی

بعدی

۲- لاغر تنان اسکیزوئید خویان

لاغر تنان اندام باریک و دراز دارند و بر عکس فربه تنان ، رشد آنان عمودی است . استخوانهای برجسته ، دنده های از زیر پوست نمایان ، شکمی فرورفته ، صورتی لاغر و دست و پای دراز دارند . در لاغر تنان فعالیت اعصاب پاراسمپاتیک شدید است .

قبلی

بعدی

۳- سنخ پهلوانی

از نظر جسمی این گروه دارای استخوانهای محکم ، عضلاتی نیرومند و قوی ، سینه ای پهن ، قامتی بلند و اندامی ورزیده هستند .

از نظر روانی و اخلاقی افراد این گروه علاقه ی فراوانی به فعالیتهای بدنی و ورزشهای گوناگون و شرکت در مسابقات دارند . افرادی حادثه جو هستند . پرخواشگری و زورگویی و برتری طلبی از ویژگیهای آنهاست . بیشتر جدی هستند .

• طبقه بندی شلدون

ویلیام شلدون دانشمند آمریکایی نیز مانند کرچمر به وجود رابطه بین ویژگیهای جسمی و خصوصیات شخصیتی در انسان اعتقاد داشت .

او سه جنبه ی شخصیتی را به شرح زیر مشخص کرد :

قبلی

بعدی

۱- جنبه ی اکتومورف

با غلبه ی قدرت سلسله تعصاب و پوست همراه است

.

قبلی

بعدی

۲- جنبه ی مزورمورف

با رشد واستحکام عضلات و استخوانها مشخص می شود .

قبلی

بعدی

۳- جنبه ی اندومورف

با رشد برجستگی اعضاء درونی مانند امعاء و احشاء همراه است .

قبلی

بعدی

بعد به هریک از این سه جنبه بر حسب میزان رشد آنها از ۱ تا ۷ نمره دادند .

پس از این مرحله که کار طبقه بندی جنبه ی جسمی و بدنی دارد شلدون و استینوس کار خود را با مطالعه ی ۶۵۰ صفت یا ویژگیهای روانی برای طبقه بندی افراد از نظر روانی آغاز کردند و پس از تجزیه تحلیل‌های عاملی مکرر افراد را به سه گروه تقسیم کردند و آنها را تحت سه عنوان **اندیشه ورزی و فعالیت گرایی و لذت گرایی** طبقه بندی نمودند .

قبلی

بعدی

افرادی که از نظر لذت‌گرایی نمره‌ی بسیار بالا دارند
(مثلاً ۱-۱-۷) مردمانی هستند که در گفتار و
رفتار ملایم‌اند ، اهل معاشرت ،
خوش‌خلق ، راحت‌طلب و خوش‌خوراک‌اند .

• انتقاد از تیپ شناسی

نخست آنکه اصولاً قرار دادن افراد در چند تیپ مشخص و گفتن اینکه افراد فلان تیپ دارای فلان ویژگیهای شخصیتی هستند سبب مورد غفلت قرار دادن بسیاری از خصوصیات شخصیتی دیگر است .
از سوی دیگر افراد هر تیپ نیز ممکن است فاقد بسیاری از صفات ذکر شده در مورد آنها باشند.

دوم آنکه بین افراد تیپهای مختلف صفات مشترک بسیاری نیز می توان یافت .

خامچنین نسبت دادن جنایتکاری به تیپ مرمورف از یک سو غیر عادلانه و نادرست است .

سوم آنکه طبقه بندی خصوصیات شخصیتی بر مبنای سنخ بدنی این اشکال عمده را داراست که معلوم نیست اگر بر اثر تغذیه یا عوامل دیگر تغییراتی در سنخ بدن افراد پیدا شود آیا ویژگیهای شخصیتی نیز تغییر می کند یا نه .

قبل

بعد

فصل هفتم

نظریه های تحلیل عاملی

قبلی

بعدی

• نظریه های تحلیلی عاملی

با پیشرفت روشهای آماری در قرن بیستم و به ویژه روش تحلیل عوامل ، گرایش عده ای از محققان متوجه این روشها برای تجزیه و تحلیل ساختار شخصیت شد .

گالتن و اسپیر من اساسا برای شناخت شخصیت معتقد به تجزیه و خرد کردن آن به اجزاء کوچکتر بودند تا بتوان این اجزاء کوچکتر را آسانتر مورد مطالعه قرار داد .

قبلی

بعدی

همچنین کاتل و گیلفورد نیز شخصیت را به عوامل
تشکیل دهنده آن تقسیم کردند .

قبلی

بعدی

• نظریه کاتل درباره ی شخصیت

از آنجا که کاتل شخصیت را چیزی که اجازه ی پیش بینی رفتار شخص را در اوضاع و احوال معین به ما می دهد ، تعریف کرده است .

به همین منظور خود او مفاهیمی را که سازنده ی شخصیت هستند به قرار زیر معرفی کرده است:

قبلی

بعدی

۱- ویژگی یا صفت

بنا به تعریف کاتل ویژگی یا صفت ساخت ذهنی یا استنتاجی است که از ملاحظه ی رفتار حاصل شده و نظم و پایداری آن رفتار را می رساند .

در یک طبقه بندی صفات به صفات منشی
(که نشان دهنده ی سرعت و قوت انگیختگی
هستند) ، صفات تحریکی (که شخص را به
سوی هدفی به حرمت وا میدارند) ، صفات
توانشی (که نمودار زیرکی ، مهارت ، و زبر دستی
هستند .) تقسیم کرد .

در طبقه بندی دوم کاتل صفات را به دو دسته ی
صفات عام و صفات خاص تقسیم بندی می
کند.

صفات عام صفاتی هستند که میان همه ی افراد
آدمی یا لا اقل میان همه ی افراد یک جامعه
مشترک هستند .

صفات خاص صفاتی هستند که اختصاص به یک فرد
معین دارند و وجه تمیز او و افراد دیگر هستند .

در طبقه بندی سوم کاتل صفات را به صفات
روساختی و صفا پایه تفسیم می کند .

صفات روساختی دسته ای از رویدادهای رفتاری
هستند که آشکار و ظاهرند و دوام و توصیف
پذیری آنها بسیار کم است .

صفات پایه در حقیقت منبع و سرچشمه ی صفات
روساختی و علت‌های واقعی رفتار آدمی هستند .
صفات پایه بادوامند .

کاتل برای دستیابی صفات پایه از سه روش شرح
حال ، ارزشیابی خود و آزمونهای عینی استفاده
کرده است .

قبل

بعد

۲- پویش یا ارگ

کاتل واکنشهای آدمی را ناشی از دو صفت پایه ای
انگیزه ای می داند . یکی ارگ و دیگری
متا ارگ .

قبلی

بعدی

منظور کاتل از ارگ ، انگیزه های ارثی است . وی ارگ را چنین تعریف می کند : « استعدادهای ذاتی که به صاحب آن اجازه می دهد تا برای واکنش در برابر طبقات معینی از امور در مقایسه با امور دیگر آمادگی بیشتری پیدا کند و نسبت به آنها انگیختگی و هیجان ویژه ای داشته باشد .

۳- متارگ

متارگ نیز صفتی پایه است که نقش انگیزی دارد ،
اما بر خلاف ارگ ذاتی و فطری نیست ، بلکه
حاصل و ناشی از محیط است و شخص در جریان
زندگی خود آنرا کسب می کند .
همه ی انگیزه های فیر فطری مثل علایق ، رغبتها
، و عواطف گوناگون از جمله متارگها هستند .

۴- خود و خود آگاهی

پیچیدگی و ارتباطهای متقابل صفات ، کاتل را مجبور کرد تا مفهوم دیگری را وضع کند که ثبات و سازمان عالی رفتار آدمی را بتواند بیان کند .

خود دو نوع است . یکی خود واقعی و دیگری خود آرمانی .

خود واقعی همان است که هر کسی هست و خود او
قبول دارد و آگاه است که چنان است . اما خود
آرمانی آن است که شخص آرزو دارد باشد.

تحول و رشد طبیعی انسان سبب به هم پیوستن و
هماهنگ شدن این دو خود می شود و این حالت
طبیعی فرد است .

قبلی

بعدی

- معادله ی تشخیصی

از جمله دیگر کوششهای کاتل برای شناخت و تبیین شخصیت ارائه ی فرمولی برای معلو کردن و اندازه گیری صفات پایه ی شخصیت بود .

$$B = (SO) + (SU)$$

صفت روساختی   صفت پایه   رفتار

قبلی

بعدی

• نظریه آیزنک

آیزنک در بحث خود از شخصیت دو میانه کلی را مطرح می کند . یکی از این مسائل جنبه ی توصیف شخصیت است و به علل و موجبات رفتار کاری ندارد . دیگری بررسی عوامل علی و سببی است که در آن وی کوشش دارد تا علت های زیر بنایی شخصیت و اختلاف های بین شخصیت ها را تحلیل کند .

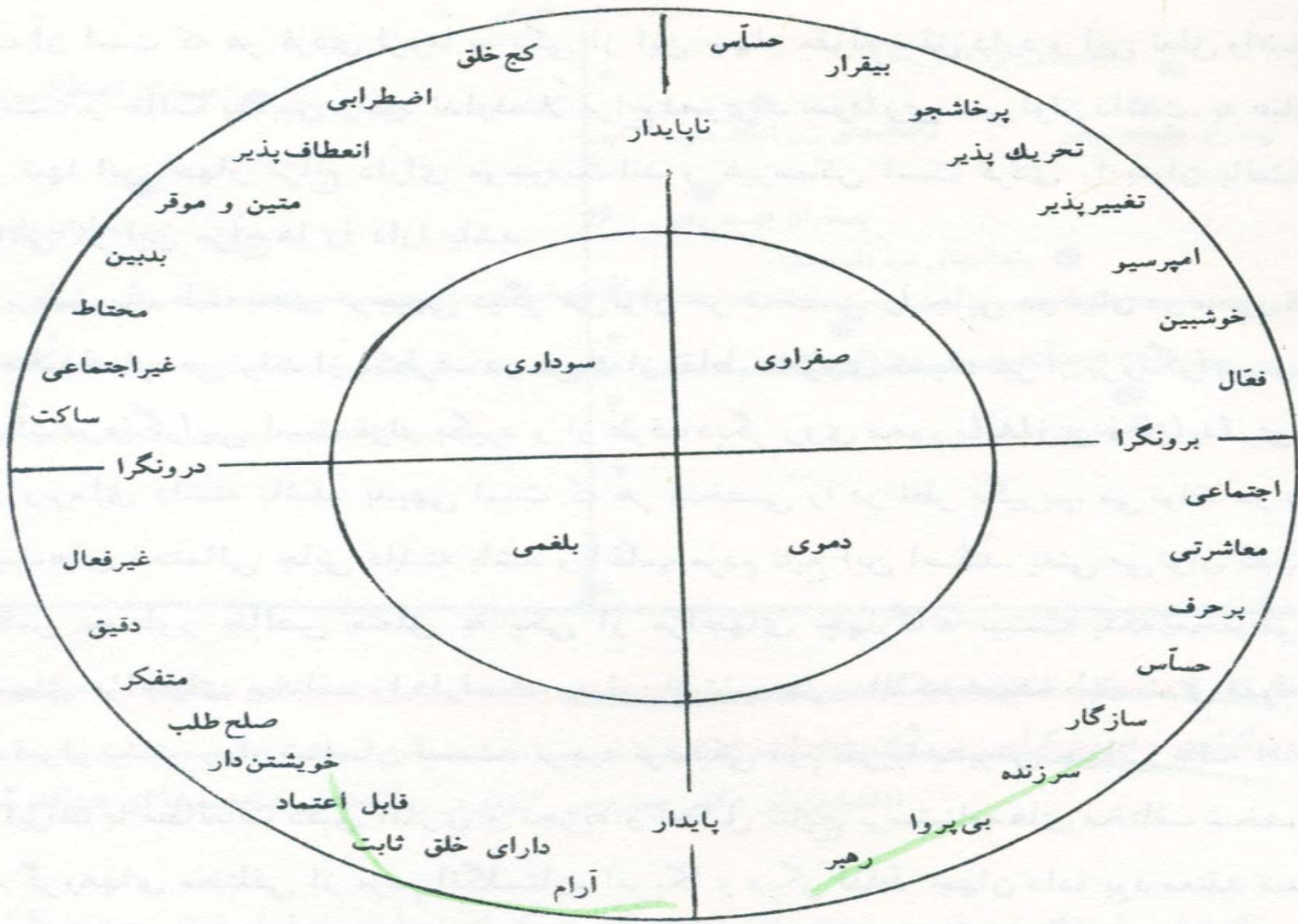
۱- جنبه های توصیفی شخصیت

در دایره ی کوچک چهار مزاج تعریف شده ی جالینوس قرار گرفته است . در این نمودار دو مزاج صفراوی و سوداوی با دو مزاج دیگر یعنی دموی و بلغمی مخالف هستند .

در عین حال مزاجهای صفراوی و دموی (ربع ۱ و ۴ دایره ی کوچک) خصوصیات مشترکی دارند که می توان آنها را با برون گرایی توصیف کرد .

قبل

بعد

قبلی بعدی

بنابراین ما در مقابل دو نوع طبقه بندی قرار می‌گیریم که یکی طبقه بندی مقوله‌ای و دیگری طبقه بندی بعدی است .

بر طبق طبقه بندی مقوله‌ای ، می‌توانیم هر فردی را در یکی از چهار بخش دایره کوچک که آنها را صفراوی ، سوداوی ، بلفمی و دموی نامیده ایم قرار دهیم .

قبلی

بعدی

بر طبق یک طبقه بندی توجیهی دیگر می توان هر شخصی را جایی در میان دو محور قرار داد . مثلا یک فرد می تواند از یک طرف در هر یک از نقاط محوری که یک سر آن برون گرایی و سر دیگر آن درون گرایی است قرار بگیرد . به این ترتیب در حالیکه عقیده طبقه بندی مقوله ای مورد قبول بیشتر روانشناسان نیست ، توجیه توصیفی دوم تقریبا پذیرش جهانی یافته است .

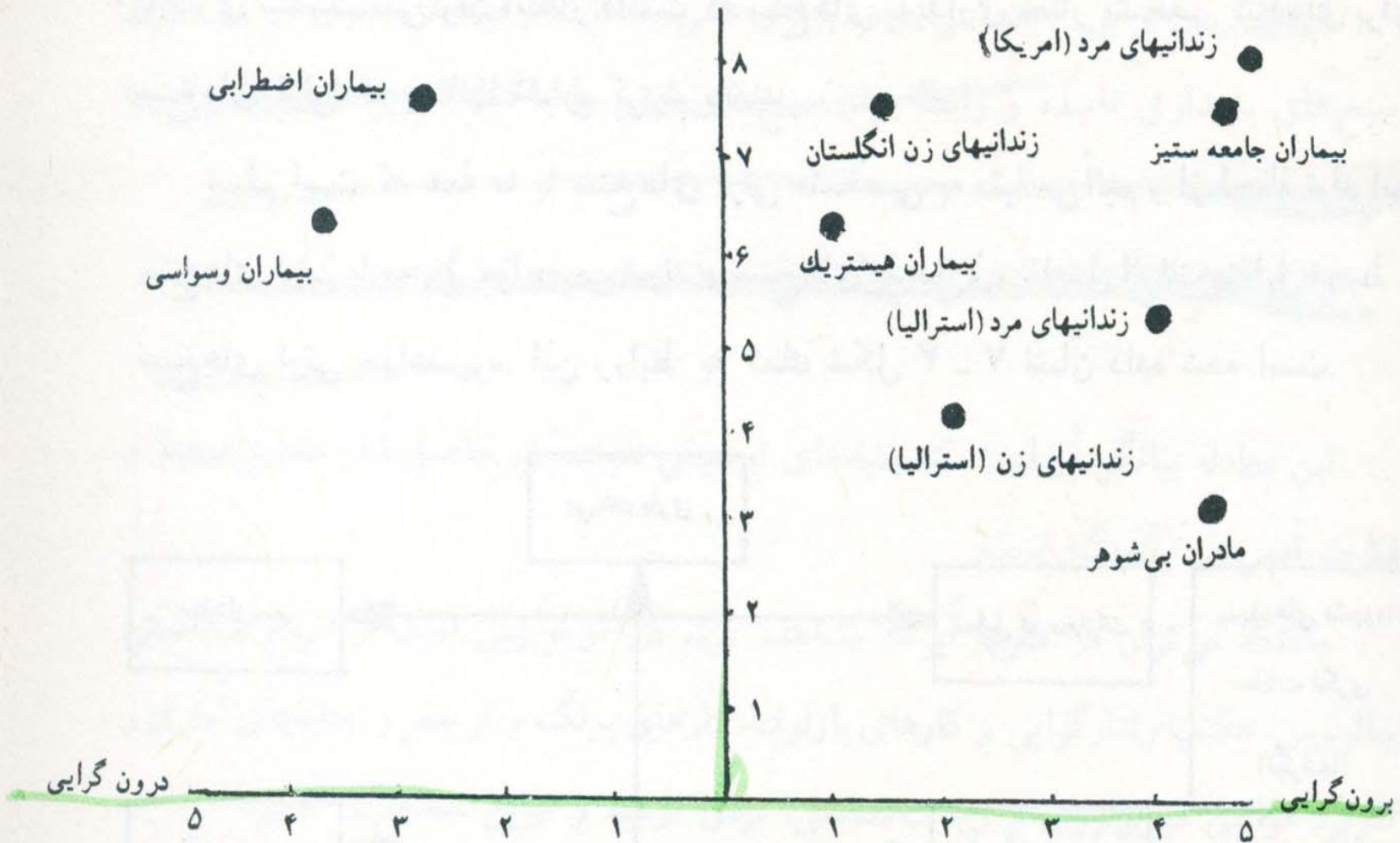
قبل

بعد

۲- جنبه های علی شخصیت

کوشش آیرنک در این مبحث آن است که به کمک تحلیل عوامل ارثی و محیطی ، علل زیر بنائی اختلافهای شخصیتها را بررسی کند .

روان رنجورخویی

آیزنک روابط میان سنخ های ارثی و پدیداری در رشد
شخصیت را چنین توجیه می کند که توازن و
تعادل میان « تحریک و بازدارندگی » را بخش
سرشتی شخصیت می داند و آنرا همانند سنخ های
ارثی می شمارد .

قبلی

بعدی

مسلم است که همه ی ما با سنخهای ارثی مشخصی
به دنیا می آئیم و از لحظه ی تولد این سنخهای
ارثی با محیط مواجه می شویم و
سنخ های پدیداری ، حاصل اثرات متقابل محیط و
سنخهای ارثی خواهد بود .

قبلی

بعدی

آیزنک رابطه ی میان سنخهای ارثی را با
معادله ی زیر نشان داده است :

توان تحریکی بازدارندگی * آثار محیط = درون گرایی / برون گرایی

قبلی

بعدی

• نقد نظریه های عاملی

نخست آنکه روشهای تحلیلی عاملی متعدّدند .
بنابر این کاربرد هر یک از این روشها تعداد
عاملهای متفاوتی به دست می دهد . مثلاً روشی
که به وسیله کاتل به کار رفته متفاوت از روشی
است که از سوی آیزنک مورد استفاده واقع شده
است . در نتیجه تعداد عوامل به دست آمده به
وسیله ی این دو محقق نیز متفاوت است .

دوم اینکه نامگذاری عاملها خود مساله است . نامهایی که کاتل روی عوامل شنازده گانه ی خود گذاشته الزاما محتوای آنها را نمی رساند .

سوم اینکه تجزیه شخصیت به عوامل مختلف ، گاه نوعی توهم زنده پنداری در فرد باعث می شود .

• نظریه های کوچک یا نظریه های نوار باریک
در دوره ی اخیر گروهی از روانشناسان به این نتیجه
رسیده اند که به جای توجه به ساختن نظریه های
جامع ، بهتر است نظریه هایی وضع شوند که تنها
یکی دو جنبه از شخصیت انسان را اما بطور کاملتر
، مورد مطالعه و بررسی قرار دهند .

۱- مکان کنترل

افراد از نظر مکان کنترل یا بیرونی هستند یا درونی
افرادی که از نظر مکان کنترل ، بیرونی هستند ،
دارای تصور فقدان کنترل بر سرنوشت خود بوده و
معتقدند که آنچه بر سر آنان می گذرد ، حاصل
عوامل بیرونی چون شانس ، سرنوشت ، افراد دیگر
و نظایر آنهاست .

افراد دارای کنترل درونی ، خود را حاکم بر سرنوشت
خود می دانند و مسئولیت موفقیتها و شکستهای
خود را خود به گردن می گیرند .

قبلی

بعدی

۲- شخصیت ماکیاولی

این تیپ شخصیتی ، که به نام نیکولو ماکیاولی فیلسوف ایتالیایی نامیده شده ، از دو نوع دستورالعمل معروف او پیروی می کند . یکی عبارت مشهور : هدف وسیله را توجیه می کند و دیگری دستورالعمل : بهترین راه کنترل داشتن بر مردم این است که به آنها آنچه را که دوست دارند بشوند ، بگوییم .

• شخصیت نوع A

افراد این تیپ به طور کلی با ویژگی بی قراری و زیاده فعال بودن مشخص می شوند . در افراد تیپ A حس رقابت طلبی شدید ، پرخواش جویی ، نا آرامی ، سرعت در گفتار و حرکات و عجلول بودن بیش از حد مشاهده می شود ، بطوریکه آنان را « بیماران عجله و شتاب » دانسته اند .

از ویژگی‌های مهم دیگر شخصیت A مستعد بودن آنان به ابتلاء به بیماری‌های عروق کرونر قلب است .

قبلی

بعدی

• شخصیت اقتدار طلب یا نوع F

در نخستین دهه های بعد از ۱۹۴۰ گروهی از روانشناسان به سرپرستی آدورنو در آمریکا کوشش خود را به مطالعه ی شخصیت اقتدار طلب یا نوع F اختصاص دادند. این گروه برای سنجش اقتدار طلبی مقیاسی تهیه کردند که مقیاس F معروف شد .

برخی از ویژگیهای شخصیت اقتدار طلب ، بوسیله ی
این محققان مشخص شده است . عبارتند از:
تحجر فکری ، عدم گذشت در برابر خطای دیگران ،
دارای تمایلات تبعیض نژادی ، شدیداً خود محور ،
تملف نسبت به منابع قدرت ، اما زورگو به زیر
دست ، طرفدار مجازاتهای سخت و خشن
پیشداوری نسبت به گروه های دیگر .

فصل هشتم

نظریه های بشردوستانه

• نظریه های بشر دوستانه (انسان گرایانه)

این دسته از نظریه ها در واقع در عرصه مخالفت با دو دیدگاه روان کاوانه و رفتار - گرایانه شکل گرفتند .

روی کرد بشر دوستانه در مورد شخصیت تاکید خود را بر نظر گاهی خوشبینانه از طبیعت انسان قرار داده و به فضایل ، اراده آزاد و شکوفایی توانایی های بالقوه مردمان اهمیت زیادی می دهد .

این مکت عمدتاً به وسیله ی آبرهام مزلو و کارل راجز
عرضه شده است .

آبرهام مزلو (۱۹۷۰ - ۰۹۰۸) و نظریه بشر دوستانه
شخصیت

قبل

بعد

نظریه آبرهام مزلو از سالمترین شخصیتها منشا گرفته است وی با مطالعه ی زندگینامه ی افراد موفق و مشهور و تجزیه و تحلیل این زندگینامه ها به این نتیجه رسید که در این افراد تواناییهای بالقوه ای وجود دارد که با تعامل با عوامل محیطی توانسته اند این تواناییها ی بالقوه خود را به شکوفایی برسانند.

مزلو همچنین به انگیزشها اهمیت زیادی داده و
سلسله مراتبی از نیازهای انسانی فراهم کرده است
که شهرت زیادی برای او به ارمغان آورده است .

قبلی

بعدی

• سلسله مراتب نیازها

به گفته ی او هر فردی دارای تعدادی نیازهای ذاتی است که فعال کننده رفتارهای اوست . این نیازها غریزی هستند .

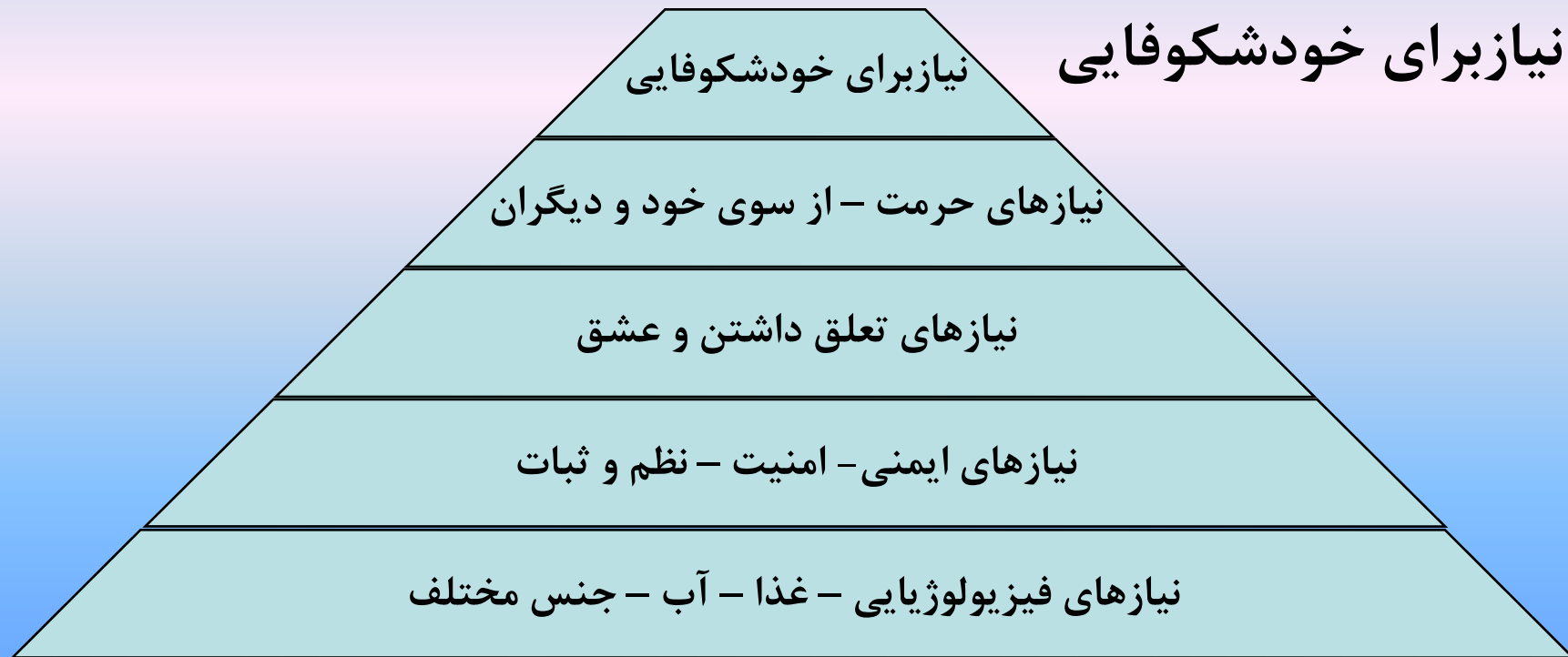
۱- نیازهای فیزیولوژیایی

۲- نیازهای ایمنی

۳- نیازهای حرمت

۴- نیازهای تعلق داشتن و عشق

۵- نیاز برای خودشکوفایی

قبلی

بعدي

در سلسله مراتب نیازها ، نیازهایی که در پله های پایین تر نردبان انگیزشی هستند ، باید پیش نیازهایی که در پله های بالاتر نردبان قرار دارند ، ارضاء شوند در واقع نیازهای رده بالاتر ظاهر نمی شوند مگر آنکه نیازهای رده پایینتر لا اقل تا حدودی ارضاء شده باشند .

مزلو بین نیازهای بالاتر و پایینتر تمیزهای دیگری هم بدین شرح قائل شده است :

۱- نیازهای رده های بالاتر بعدها در دورانهای رشد تحولی نوع بشر پیدا شده اند ، همه موجودات زنده به غذا و آب نیاز دارند ، اما تنها انسانها هستند که نیاز به خودشکوفایی و دانستن و فهمیدن قرار دارند .

۲- در روند رشد فرد ، نیازهای رده بالاتر بعد ظاهر می شوند .

۳- نیازهای سطح بالاتر برای بقاء انسان کمتر ضرورت دارند .

۴- اگرچه نیازهای سطوح بالاتر برای بقاء کمتر ضرورت دارند ، با این وجود می توانند به بقاء و ترقی شخص کمک کنند .

۵- برآورده شدن نیازهای رده بالاتر نه فقط از نظر زیست شناسی ، بلکه از لحاظ فیزیولوژیکی نیز سودمند است .

۶- ارضاء نیازهای سطح بالاتر پیش آمادگی ها و پیچیدگیها ی بیشتری را می طلبد تا ارضاء نیازها ی سطوح پایینتر .

۷- ارضاء نیازهای رده های بالاتر مستلزم شرایط بیرونی بهتر (اجتماعی ، اقتصادی و سیاسی) است ، تا ارضاء نیازهای رده های پایینتر

• نیازهای شخصیتی (۱) : نیازهای دانستن و
فهمیدن (۲)

مزلوبه به وجود مجموعه دیگری از نیازها تعقاد دارد
که به نیاز به دانستن و فهمیدن معروفند . او
کنجکاوی و نیاز به دانستن را سائق هایی ذاتی
میداند .

مزلو معتقد است که نیازهای دانستن و فهمیدن در
اوائل زندگی - در اواخر دوره ی شیر خوارگی و
اوایل کودکی - ظاهر شده و به صورت کنجکائی
طبیعی در کودک نشان داده می شوند .

نیاز به دانستن قوی تر از نیاز به فهمیدن است . این
سلسله مراتب کوچک به همان شکل عمل می کند
که سلسله مراتب بزرگتر .

قبلی

بعدی

• استثنائی بر سلسله مراتب نیازها

در طول تاریخ مردمانی بوده اند که خود را وقف یک آرمان کرده ، همه چیز خود ، و از جمله زندگی خود را فدا کرده اند . مردمانی که تا سر حد مرگ اعتصاب غذا می کنند ، یا خود را به دلایلی به آتش می کشند ، آشکارا نیازهای فیزیولوژیایی و ایمنی خود را نادیده می گیرند .

• شخصیت سالم : رشد و پرورش افراد خود شکوفا
وی در مورد انگیزش افراد خود شکوفا نظریه ای وضع
کرد به نام **فراانگیزش** . (گاهی به آن انگیزش یا
شدن گفته است).

برای درک منظور مزلو ، باید بین انگیزش افراد
خودشکوفا (یعنی فراانگیزش) و انگیزش افراد غیر
خودشکوفا (خود ناشکوفا) تمیز فایل شویم . مزلو
انگیزش نوع دوم را **کاستی** یا انگیزش می خواند .

• شخصیت سالم : رشد و پرورش افراد خود شکوفا
وی در مورد انگیزش افراد خود شکوفا نظریه ای وضع
کرد به نام **فراانگیزش** . (گاهی به آن انگیزش یا
شدن گفته است).

برای درک منظور مزلو ، باید بین انگیزش افراد
خودشکوفا (یعنی فراانگیزش) و انگیزش افراد غیر
خودشکوفا (خود ناشکوفا) تمیز فایلی شویم . مزلو
انگیزش نوع دوم را **کاستی** یا انگیزش می خواند .

• ویژگیهای افراد خود شکوفا

- ۱- ادراکی بسیار کارآور از واقعیتها
- ۲- پذیرش خود ، دیگران و طبیعت به طور کلی
- ۳- خود انگیختگی ، سادگی و طبیعی بودن
- ۴- تمرکز روی مشکلات بجای تمرکز روی خود
- ۵- نیاز به داشتن استقلال و حریم خصوصی
- ۶- احساس قدر شناسی مداوم نسبت به پدیده های

جهان

قبل

بعد

۷- تجربه های متعالی و صوفیانه

۸- علقه اجتماعی

۹- روابط میان فردی

۱۰- خلاق بودن

۱۱- ساختارمنشی دموکرات

۱۲- مقاومت در برابر فرهنگ پذیری

• عقده ی یونس

اسن اصطلاح به ترسها و تردیدهای ما نسبت به تواناییها و قابلیت‌هایمان اطلاق می شود .

• نقد نظریه مزلو

۱- گروه نمونه ای که داده های مزلو از آن فراهم آمده اند بسیار کوچک است .

۲- وسایلی که بوسیله ی آنها اطلاعات خود را مورد آزمودنیهای خودشکופا جمع آوری کرده مبهم و غیر دقیق اند .

۳- مزلو کسانی را به عنوان آزمودنی برگزید که مورد تحسین او بوده اند و با معیارهای او در مورد افراد خودشکופا مطابقت داشتند .

قبلی

بعدي

۴- انتقادات عمده ی دیگر متوجه تعاریف بسیاری از مفاهیم مزلو از جمله ، فرا نیازها ، فرا آسیب شناسی ، تجربه های متعالی و بویژه خودشکوفایی بوده است .

فصل نهم

اختلالات شخصیت

• اختلالات شخصیت

اختلالات شخصیت دسته ای از اختلالات هستند که با الگوهای دیگر اختلالات روانی مانند روان رنجوری (نوروز) و روان پریشی (یسیکوز) تفاوت دارند .

اصطلاح اختلالات شخصیت برای توصیف الگوهای رفتاری خاصی ، که برای دیگران زیان آور هستند یا منبع لذت و پاداش دهنده ی آن الگوی رفتاری از نظر اجتماعی مضر یا غیر قانونی شناخته شده است به کار می رود .

۱- شخصیت نافع‌ال - پرخواشگر

این الگوی شخصیتی با اخم کردن ، طفره رفتن ، سماجت یا ناکارآمدی عمدی که به قصد ناکام کردن دیگران انجام می‌گیرد ، مشخص می‌شود . شخص ظاهراً به انجام دادن کاری که از او خواسته شده قادر است ، اما هیچ کاری را انجام نمی‌دهد .

کاربرد برچسب نا فعال - پرخاشگر مستلزم این
قضاوت است که خصومت و مخالفت زیر بنای
چنین شخصی است .

قبلی

بعدی

۲- شخصیت ناکارآور

یک شخصیت ناکارآور به اندازه ی یک شخصیت نا
فعال - پرخاشکر ، نافعال است اما کمتر متمایل به
ارتباط با دیگران است .

از آنجا که شخصیت ناکارآور در انجام تکالیف ناتوان
بنظر میرسد ، بنابراین ناتوانی زیر بنای عدم کارآیی
اوست نه خصومت که در شخصیت نا فعال -
پرخواشگر دیده می شود . چنین افرادی مرتبا از
مشاغل گوناگونی که به آنها می پردازند اخراج می
شوند .

۳- شخصیت هیستریایی

شخصیت هیستریایی نمایش دهنده ی الگویی از عدم ثبات عاطفی ، فزون واکنشی ، خود نمایشی ، خود محوری ، وابستگی و اتکاء به دیگران است . این شخصیت در عین حال ، فعال و برقرار کننده ی ارتباط است .

مثال کلاسیک شخصیت هیستریایی زن هیستریکی
است که ظاهراً از تاثیر خود بر دیگران آگاهی ندارد و
معمولاً نسبت به مردان اغواگری می کند .

قبلی

بعدی

۴- شخصیت ادواری خوی

این شخصیت از لحاظ مرحله ی فعالی به شخصیت هیستریایی بسیار شبیه است ، اما از لحاظ گوشه گیری به شخصیت اسکیزوئیدی شباهت داشته و به روشنی از شخصیت هیستریایی قابل تمیز است .

قبلی

بعدی

شخصیت هیستریایی گاهگاهی نوسانات خلقی نشان
می دهد که به محیط بیرونی مربوط
می شوند ، اما افسردگی نشان داده شده به وسیله ،
شخصیت هیستریک فرد را بجای کنار کشیدن از
محیط به تماس با محیط وادار می کند .

قبلی

بعدی

۵- شخصیت اسکیزوئیدی

عملا خود بیگانه است . شخصیت اسکیزوئیدی با ویژگیهایی از قبیل خجول بودن ، حساسیت بیش از حد ، انزوا ، مردم گریزی و اجتناب از روابط نزدیک بخصوص رقابت آمیز مشخص شده است .

فرق اصلی شخصیت اسکیزوئیدی با شخصیت اسکیزوفرنیایی این است که شخصیت اسکیزوئیدی برخلاف اسکیزوفرنیایی تماش خود را با جهان واقعی اطراف خود حفظ می کند .

قبلی

بعدی

۶- شخصیت ضعیف

این شخصیت با سطح پایینی از انرژی ، زود هساه شدن ، فقدان اشتیاق و علاقه مشخص می شود. شخصیت ضعیف علاقه بسیار کمی به برقراری ارتباطات متقابل اجتماعی با دیگران دارد ، از لحاظ همه ی الگوهای پاسخی بسیار نافع و سلطه پذیر است .

۷- شخصیت پارانویایی

این شخصیت در کتاب راهنمای تشخیصی و آماری بیماری های روانی به صورت فردی حسود ، شکاک ، خشک و انعطاف ناپذیر و بیش از حد حساس توصیف شده است .

شخصیت پارا نویایی عموماً دارای وجوه از خود بیگانگی و نافع‌الی است . الگویی از روابط متقابل اجتماعی غیر رشایت بخش و نا مطلوب ، همراه با این توضیح که « تقصیر با دیگران است ، آنها بدند ، آنها مرا دئست ندارند » نیز از ویژگیهای شخصیت پارانویایی است .

۸- شخصیت و سواسی فکری - عملی

خشکی ، زیاده از حد با وجدان و وظیفه شناس بودن ،
بازداری های قوی در برابر خود جلوه گیری
و آرامش از مشخصه های اسن شخصیت است .

مثال : هر خلبانی پیش از اینکه اقدام به پرواز کند ،
برای اطمینان از آماده بودن هواپیما برای پرواز ،
دست به یک رشته رفتارهای تشریفاتی و تکراری
می زند . نمی توان این خلبان را یک شخصیت
وسواسی فکری ، عملی دانست .

۹- شخصیت انفجاری

شخصیت انفجاری یا صرع واره اوبین بار در کتاب راهنمای تشخیصی و آماری بیماری های روانی معرفی شد . این شخصیت غالبا از نظر سازگاری بهنجار است ، اما در دوره های خشم انفجاری خود از نظر پرخواشگری و از خود بیگانگی راه افراط می پیماید .

مهمترین مشخص کننده ی اختلال این شخصیت
وجود دوره های فابل توجه از رفتار است که شخص
کاملاً در آن دوره ها بهنجار به نظر می آید . اما در
مواقع معینی ، او یا خشونت به محیط پاسخ می
دهد .

قبلی

بعدی

۱۰- شخصیت ضد اجتماعی

شخصیت ضد اجتماعی بیشترین نظیریه پردازیهها را در زمینه ی اختلال شهصیت به خود اختصاص داده است .

از نظر ساخت ،این شخصیت دارای ویژگیهای فعالی - از خودبیگانگی است .

• کلمن برای واکنشهای ضد اجتماعی (جامعه ستیزانه) ۱۰ نشانه نام می برد:

۱- رشد ناکافی وجدان

۲- خودمدارب، تکانشی بودن و عدم مسئولیت

۳- لذت جویی، همراه با هدفهای غیر واقعی

۴- فقدان اضطراب یا احساس گناه

۵- عدم توانایی به درس گرفتن از اشتباهات

قبل

بعد

۶- توانایی به ایجاد ظاهری مطلوب برای تحت تاثیر قرار دادن و بهره برداری از دیگران .

۷- روابط اجتماعی معیوب

۸- طرد قدرت و انضباط مستقر شده

۹- اوانایی دلیل تراشی سریع و فرافکنی

۱۰- رنجاننده ، نا امید کننده ، آزاردهنده برای دیگران .

قبل

بعد

فصل دهم

سنجش شخصیت

• سنجش شخصیت

بشر از دیر باز به طبقه بندی و ارزیابی افراد دیگر اقدام می کرده است .

در زمان حاضر با دودسته روشهای سنجش شخصیت روبرو هستیم . یک دسته از این روشها به سنجش خصیصه های شخصیتی می پردازند .

این روشها عبارتند از :

۱- اندازه گیری خصیصه ها بوسیله ی مشاهده ی مستقیم و آزمون

در این نوع اندازه گیری ، نمونه ای از رفتار ها که نشان دهنده ی خصیصه ی مورد نظرند ، مورد مشاهده و تجزیه و تحلیل قرار می گیرند.

قبل

بعد

مثلا بعد اخلاقی یا غیر اخلاقی بودن شخصیت فرد ،
در یک تحقیق قدیمی بوسیله دو محقق از دانشگاه
ییل مورد سنجش قرار گرفت . و نشان داده شد که
تقسیم بندی افراد به اخلاقی یا
غیر اخلاقی کاری بسیار دشوار است .

قبلی

بعدی

۲- اندازه گیری خصیصه ها از طریق گزارش شخصی
در زمان حاضر بیشتر آزمونهای شخصیتی از نوع
آزمونهای نوشتنی (معروف به آزمونهای مداد و
کاغذ) و گزارش شخصی هستند ، که در آنها
آزمودنی به یک رشته پرسشها که توصیف کننده
ی الگوهای رفتاری معینی هستند پاسخ می دهد .

قبل

بعد

نمره ی او شامل تعداد سوالات و پاسخ داده شده در
جهتی است که بنا به فرض نشان دهنده ی
خصیصه ی مورد نظرند .

قبلی

بعدی

معروفترین و پر مصرفترین پرسشنامه ی شخصیتی
شخصیت سنج چند وجهی مینه سوتا
(MMpI) است .

قبلی

بعدی

۳- مصاحبه های بالینی

روش مصاحبه ، روشی است که از سوی بسیاری از دست اندرکاران بهداشت روانی به فراوانی مورد استفاده قرار می گیرد . وجه تمایز مصاحبه های مختلف بیشتر به رشته و حوزه ی کار مصاحبه کننده مربوط می شود .

مثلا مددکار اجتماعی بیشتر بر متغیرهای تاریخیچه
ای و محیط اجتماعی شخص که مبنا و زمینه ی
اختلالات رفتاری شخص را فراهم کرده اند تاکید
دارد .

قبلی

بعدی

روانشناس بالینی نیز مصاحبه ای را به منظور کسب اطلاعات بنیادی توصیفی درباره ی مسائل بیمار به کار می

وجه تمییز دیگر میان مصاحبه ها درجه ساخت دار بودن آنهاست . در یک قطب مصاحبه های کاملا بدون ساخت قرار میگیرند که در آنها مشخص نشده است که اطلاعات چگونه و به چه ترتیب یا به چه صورتی فراهم می آید .

قبل

بعد

در قطب دیگر ، مصاحبه های ساخت دار قرار
میگیرند که دقیقا یک شیوه ی از پیش برنامه
ریزی شده را دنبال می کنند .
مثالی از مصاحبه ی بدن ساخت ، روش
تداعی آزاد است .

قبل

بعد

• ارزیابی روشهای عینی سنجش شخصیت

نکته ی قابل توجه و حائز اهمیت که در سنجش شخصیت با استفاده از پرسشنامه ها ، مشاهده ، و مصاحبه وجود دارد موضوع اعتبار و پایایی این روشهاست .

قبل

بعد

در روشهای عینی سنجش شخصیت یکی از وجوه اصلی اشکال ، همین اعتبار و پایایی آنهاست . ینابر این برای سنجش باید وسائلی مورد استفاده قرار گیرند که اعتبار و پایایی آنها در تحقیقات مختلف به طور نسبی تایید شده باشد .

اشکال عمده ی دیگر در روشهای عینی موضوع
عکس العملی بودن آنهاست . منظور این است که
هم در مصاحبه های مستقیم و هم در پرسشنامه
ها این احتمال وجود دارد که پاسخ دهنده به طور
عمدی و بر خلاف واقع پاسخ دهد .

• روشهای فرافکن

مبنای اصلی این روشها ، این فرض است که افراد در موقعیت‌های مختلف به طور غیرمستقیم مکنونات درونی خود را فرافکنی می کنند و اگر موقعیت‌های مناسبی ایجاد شود افراد شخصیت خود را در آنها بروز می دهد .

مهمترین این آزمون‌ها عبارتند از آزمون رورشاخ ،
آزمون اندر یافت موضوع یا TAT ، آزمون
نقاشی آدم و آزمون طرح‌های دیداری -
حرکتی بندر

قبل

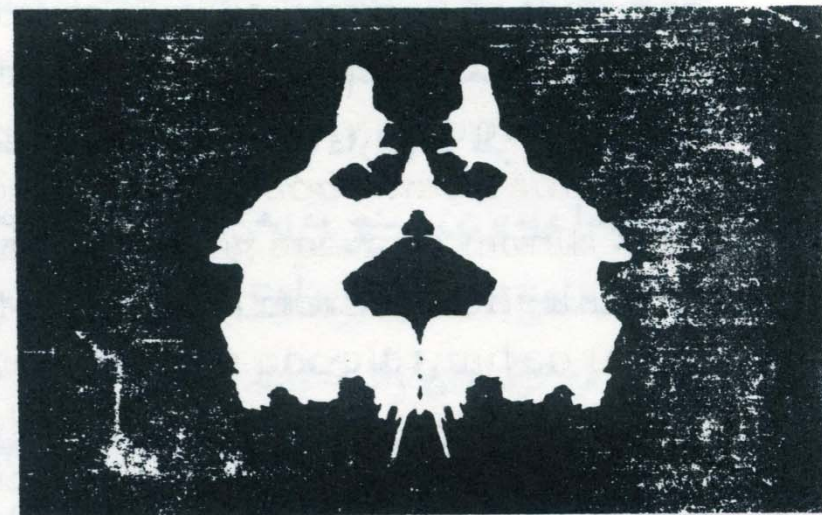
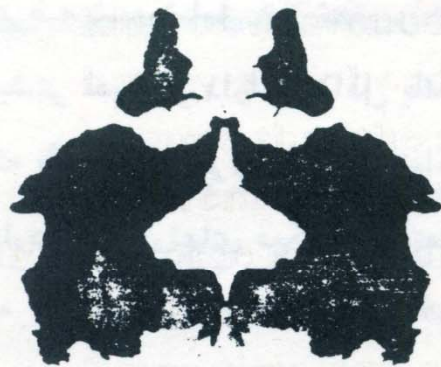
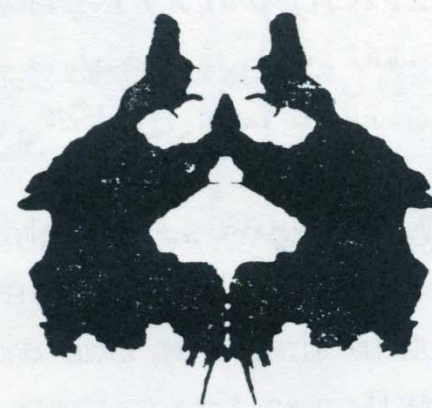
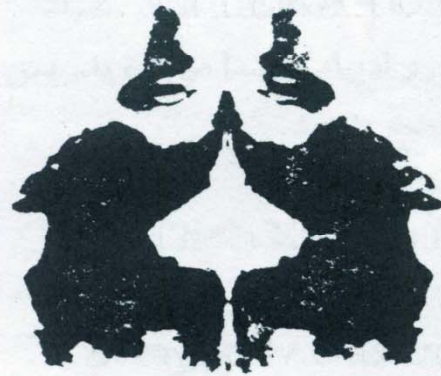
بعد

• آزمون رورشاخ

این آزمون که به آزمون لکه های جوهر رورشاخ نیز معروف است پر کاربردترین آزمون فرافکن در سنجش شخصیت است . اسن آزمون شامل ۱۰ کارت است که ۵ کارت آن دارای لکه های سیاه و سفید و ۵ کارت دیگر دارای طرح های رنگی است .
از آزمودنی خواسته می شود تا آنچه را که در لکه ها می بیند بیان کند .

قبل

بعد

شکل ۱- ۴۰. چند نمونه از کارتهای آزمون رووشاخ

قبلی

بعدي

• آزمون اندر یافت موضوع (TAT)

این آزمون به وسیله ی مورگان و موری در سال ۱۹۳۵ عرضه شد ، شامل ۳۰ تصویر سیاه و سفید با درجات مختلف ابهام است .

به آزمودنی گفته می شود تا به هر تصویر نگاه کند و درباره ی آنچه در هر تصویر می گذرد داستانی بسازد . از آزمودنی خواسته می شود که در این داستان گوئی ، گذشته ، حال و آینده را در نظر بگیرد .

قبل

بعد

شکل ۲۲. دو نمونه از کارتهای آزمون اندریافت موضوع.

قبلی

بعدی

• آزمون نقاشی آدم

روش فرافکن مورد قبول دیگر آزمون نقاشی آدم است که به وسیله ی مکاور در سال ۱۹۴۹ معرفی و عرضه شد . در این آزمون یک مداد و یک برگ کاغذ به آزمودنی داده می شود و از او خواسته می شود تا شکل یک آدم را نقاشی کند .

فرض بر این است که هر جنبه از نقاشی آزمودنی دارای اهمیت روان شناختی است .

قبل

بعد

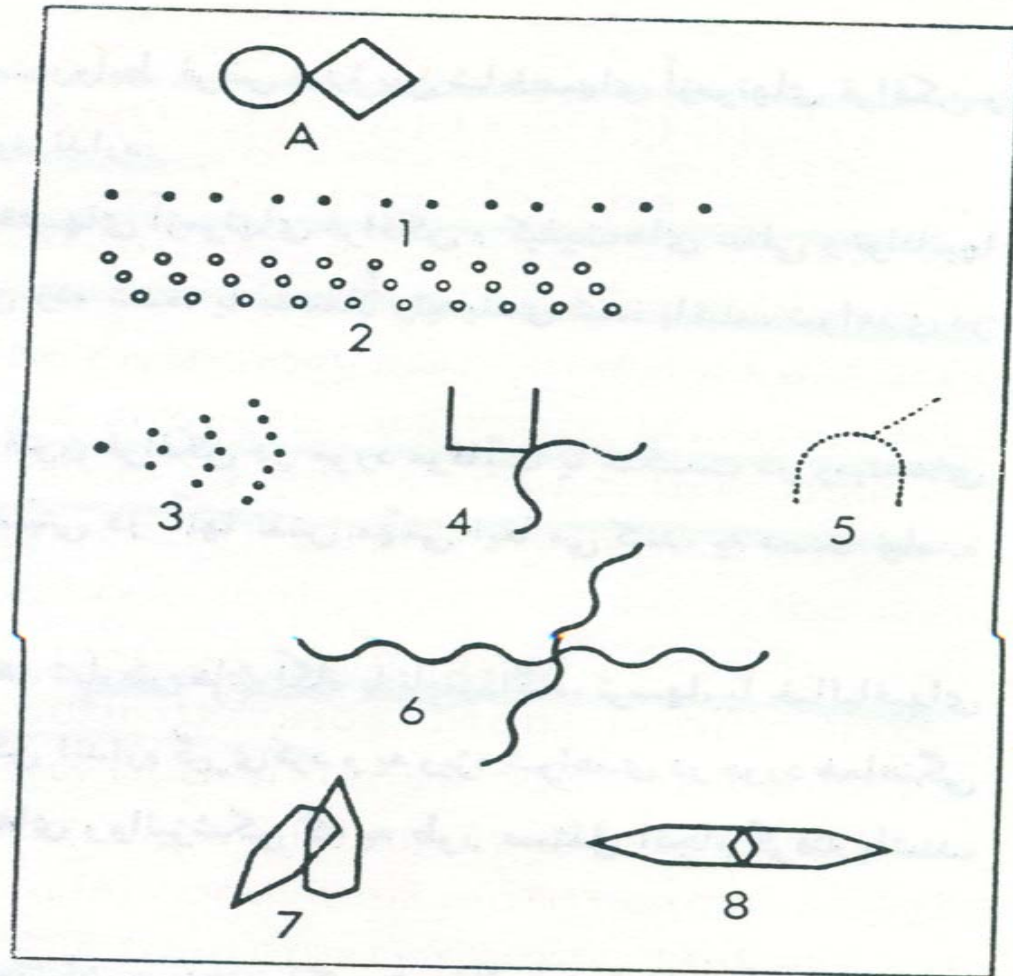
• آزمون طرح های دیداری - حرکتی بندر

طرح حهای دیداری - حرکتی بندر بوسیله ی بندر در ۱۹۷۰ معرفی شده است . در این آزمون شکلهایی به آزمودنی ارائه می شود و از و خواسته می شود که شکلهها را کپی کند .

روش کپی کردن اعتباری نسبی در پیش بینی ناتوانی در خواندن و تشخیص افرادی که دارای دشواریهای ادراکی هستند و بعضی از انواع صدمات مغزی داشته است .

قبل

بعد

شکل ۳-۴۰. آزمون طرحهای دیداری -

حرکتی بنابر

آیزنک، عمده ترین اشکالاتی که بر روشهای فرافکن وارد است از این قرارند:

قبلی

بعدي

• ارزشیابی روشهای فرافکن

عمده ترین اشکالاتی که بر روشهای فرافکن وارد است از این قرارند :

۱- هیچ نظریه ی با ثبات و معنی داری زیر بنای روشهای فرافکن را تشکیل نمی دهد .

۲- کار متخصصان روشهای فرافکن در عمل غالباً بات فرضیه های مورد قبولی مه آزمونها بر اساس آنها ساخته شده اند در تضاد است .

۳- در سطح تجربی ، هیچ گونه شواهد مسلمی که نشان دهنده ی رابطه ی قابل توجهی بین تعبیر و تفسیرهای کلی متخصصان روشهای فرافکن و تشخیص روانپزشکی باشد ، وجود ندارد .

۴- هیچگونه شواهدی از وجود رابطه ای قابل قبول بین طبقات نمره گذاری رورشاخ به شکل آماری قابل قبول به صورت یک مقیاس و طبقه بندی های تشخیصی وقتی که رابطه میان این دو در مورد جمعیتی آماری بجز آن جمعیتی که از آن استخراج شده است بکار رود ، به دست نیامده است .

۵- شواهدی قابل قبول در مورد اکثریت روابط فرض شده ی بین شاخصهای آزمونهای فرافکن و ویژگیهای شهصیتی ادعایی وجود ندارد .

۶- در مورد رابطه ی قابل توجه بین شاخصهای آزمونهای فرافکن و کیفیتهای عقلی و تواناییها به صورتی که اندازه گیری ، تخمین زده شده ، یا مستقلا رتبه بندی شده باشند ، شئاهدی در دست نیست .

۷- شواهدی در مورد توان پیش بینی فنون فرا فکن در مورد موفقیت یا شکست در زمینه های گسترده ای که خصیصه های شخصیتی در آنها نقش مهمی ایفا می کنند ، به دست نیامده است .

۸- شواهدی در دستنیست که نشان دهد تعارض های آگاه یا ناخودآگاه ، ترسها یا خیالبافیهای بیماران را می توان با روشهای فرافکن اندازه گیری کرد .

۹- شواهد فراوانی در دست است که نشان می دهند اکثریت غالب تحقیقاتی که در حوزه ی روشهای فرافکن انجام گرفته اند دارای طرح تحقیق ضعیف ، خطاهای آماری جدی در تجزیه و تحلیل داده ها بوده .

www.salampnu.com

سایت مرجع دانشجوی پیام نور

- ✓ نمونه سوالات پیام نور : بیش از ۱۱۰ هزار نمونه سوال همراه با پاسخنامه
- تستی و تشریحی
- ✓ کتاب ، جزوه و خلاصه دروس
- ✓ برنامه امتحانات
- ✓ منابع و لیست دروس هر ترم
- ✓ دانلود کاملاً رایگان بیش از ۱۴۰ هزار فایل مختص دانشجویان پیام نور

www.salampnu.com